

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1923:3
JORDBRUKSDEPARTEMENTET

SPANNMÅLSMARKNADS-
SÄKKUNNIGAS
BETÄNKANDE

DEN 16 JANUARI 1923

STOCKHOLM

1923

Statens offentliga utredningar

Kronologisk förteckning

1922

April—December

1. Några inakttagelser från 1921 års riksdagsmannaval. Av E. v. Heidenstam. Norstedt. 20 s. **Ju.**
2. Byggnadsarbetsarsakknignas betänkande. 2. Arbetsstatistisk undersökning rörande husbyggnadsverksamheten i Sveriges städer och stadsliknande samhällen. Av B. Nyström. Norstedt. 208 s. **S.**
3. Järnvägsstyrelsens skrivelser till Kungl. Maj:t den 28 april 1922 med förslag till taxeändring samt den 5 maj 1922 med yttrande över tull- och traktatkommitténs utlåtande m. m. Sv. Tr.-aktieb. 22 s. **K.**
4. Klimatets inverkan på byggnader vid västkusten. Kungl. Byggnadsstyrelsens meddelande nr 1. Marcus. 13 s. **K.**
5. Betänkande med förslag till förändrad kyrklig indelning och organisation inom de till Kristianstads och Malmöhus län hörande delarna av Lunds stift. Hæggström. 392 s. **E.**
6. Tillägg till betänkande och förslag betr. förrädsverksamheten vid marinen. Tullberg. vj, 92 s. **Fö.**
7. Betänkande rörande fiskerieröringens främjande. Hæggström. 95 s. **Jo.**
8. Utredning angående statsunderstöd för idrottens främjande. Tullberg. v, 124 s. 1 kart. **E.**
9. Patenbtagsstiftningskommitténs betänkande. 7. Förslag till lag om rätt till tidnings eller tidskrifts titel m. m. Marcus. 54 s. **H.**
10. Om lappskattelandsinstitutet och dess historiska utveckling. Av Åke Holmbäck. Almqvist & Wiksell. 95 s. **S.**
- 11—12. Betänkande med förslag till lag angående kulturminnesvård samt organisation av kulturminnesvården. 1. Historik, memorial ang. minnesvårdens nuvarande ståndpunkt, utländsk lagstiftning samt bilagor. viij, 483 s. 3 kart. 2. Förslag och motiv. xxij, 197 s. Centraltr. **E.**
13. Högskolornas löneruleringskommittés betänkanden. 2. Fackhögskolor och övriga vetenskapliga anstalter. Hæggström. vj, 193 s. **E.**
14. Statsmakterna och bränsleanskaffningen under krigsåren. Av bränslekommisionen avgiven berättelse över dess verksamhet åren 1917—1921. Marcus. 353 s. **H.**
15. Statistiksakknignas betänkande. Utredning och förslag till åtgärder för minskning av kostnaderna för den officiella statistiken samt åstadkommande av en permanent kontroll över det statistiska arbetet m. m. Beckman. x, 367 s. **Fi.**
16. Förslag till vissa ändringar i bestämmelserna rörande jakt och fågelskydd. 2. Ändringar i jaktlagen, fridlysningsbestämmelser m. m. Marcus. 317 s. **Jo.**
17. Betänkande och förslag rörande det akademiska befordringsväsendet. Lund, Berling. 268 s. **E.**
18. Det svenska lantbrukets produktionskostnader. 1. Bokföringsåret 1919—1920. Av L. Nannesson. Meddelande från Kungl. Lantbruksstyrelsen nr 240 (Nr 6 1922) Norstedt. vj, 125 s. **Jo.**
19. Betänkande med förslag angående arrendators rätt till ersättning för elektrisk anläggning. Tullberg. iv, 29 s. **Ju.**
20. Mellanhandssakknignas betänkande ang. olägenheterna vid mellanhandssystemet inom livsmedelshandeln. Eklund. 295 s. **Jo.**
21. Om rötsammanräkning vid kommunala val enligt lagarna den 9 juni 1922. Av E. v. Heidenstam. Beckman. (4), 51 s. **S.**
22. Kolonisationskommitténs betänkande 1922. Förslag till kolonisation å kronoparker i Norrland och Dalarna jämte förslag dels till utsträckt tillämpande av intensivt skogsbruk å de norrländska kronoparkerna dels till kraftigare befrämjande av egnahemsbildning å enskild jord i Norrland. Centraltr. (2), xvij, 433, 133, 112 s. 1 kart. **Jo.**
23. Betänkande och förslag angående utbildningskurser inom tullverket. Tullberg. viij, 143 s. **Fi.**
24. Utredning rörande den s. k. Nyköpings kanal. Meddelande från Kungl. Kanalcommissionen. Nr 6. Hæggström. 69 s. 3 pl. **K.**
25. Förslag till författningar angående handel med och import av utsädesfrö ävensom till omorganisation av frökontrollverksamheten m. m. Beckman. iv, 131 s. **Jo.**
26. Utkast till lag om visst tryggande av byggnadsborgerärsers fordringar m. m. Tullberg. 51 s. **Ju.**
27. Redogörelse för de ecklesiastiska boställena. 5. Värmlands län. Av H. Skoglund. Beckman. xlvij, 692 s. **E.**
28. Betänkande och förslag rörande brandskyddsföreskrifter och ordnandet av brandväsendet inom riket. 7. Betänkande med förslag till Kungl. Majts nådiga stadga angående skydd för människor vid brandfara inom industriella arbetslokaler. Beckman. 15 s. **K.**
29. Flottans skolsakknignas betänkande 3 angående skolreglemente för flottan. 1. Skolor och kurser för sjömanskårens manskap. Tullberg. vj, 117 s. 1 bil. **Fö.**
30. Åtgärder mot godsanhopning i tullpackhus m. m. Generaltullstyrelsens underdåniga utlåtande över 1914 års tullkommisionens betänkanden. 3. Marcus. 101 s. **Fi.**
31. Supplement nr 1 till Sveriges familjenamn. Stat. repr.-anst. 12 s. **E.**
32. Bilaga till kolonisationskommitténs betänkande. Redogörelser för inventering av odlingsjord. Av E. Haglund. Centraltr. (2), 278 s. 11 kart. **Jo.**
33. Förslag till reviderad lag om arbetstidens begränsning jämte utredningar rörande arbetstidslagstiftningens verkningar och arbetstidsförhållandena inom vissas yrken. Norstedt. (2), 186, 109* s. **S.**
34. Betänkande och förslag avgivna av den av Kungl. Maj:t den 31 augusti 1920 tillsatta kommitté för verkställande av utredning huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas. Marcus. vj, 224 s. **Ju.**
35. 1921 års fastighetskreditsakknignas betänkande 1. Utredning och förslag angående höjning av maxigränsen för den primära jordbruksfastighetskrediten. Marcus. 26 s. **Jo.**
36. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 11. Pappersindustriens produktionsförhållanden. Av E. Bosæus. Tullberg. iv, 101 s. **Fi.**
37. Underdånigt utlåtande med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker m. m. Marcus. 143 s. **Fi.**
38. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 13. Den svenska kautschkindustriens utveckling 1890—1913 med särskild hänsyn till dess ställning åren närmast före världskriget. Av B. Ohlin. Marcus. iv, 38 s. **Fi.**

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1923: 3

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

SPANNMÅLSMARKNADSSAKKUNNIGAS BETÄNKANDE

DEN 16 JANUARI 1923

STOCKHOLM 1923

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

230195

STATTS-OFFENTLICHE BIBLIOTHEK

ROBBER-DRUCKERIE

SPANNISCHES MARKEN-REGISTER

RECHENKUNDE

VON DR. JOHANNES

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet.

Den 3 november 1922 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla högst fyra sakkunniga personer att inom jordbruksdepartementet i huvudsaklig överensstämmelse med angivna riktlinjer skyndsammast undersöka den svenska spannmålsmarknadens nuvarande läge och, därest så funnes påkallat, avgiva förslag till åtgärder för ernående av ökad av-sättning av svensk brödsäd.

Jämlikt detta bemyndigande har herr statsrådet den 9 november 1922 anmodat Förutvarande statsrådet, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren Olof Nilsson i Tänga, ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren Gustaf Sederholm, civilingenjören Bertil Almgren och direktören Karl Eriksson att såsom sakkunniga inom jordbruksdepartementet jämte byråchefen i jordbruksdepartementet Carl Mannerfelt fullgöra ifrågavarande uppdrag. Till de sakkunnigas ordförande förordnades förutvarande statsrådet Olof Nilsson. Såsom sakkunnigas sekreterare har tjänstgjort aktuarien, fil. lic. Nils Olof Nilsson.

Vid föredragning av ärendet inför Kungl. Maj:t anförde herr statsrådet till en början, att under senaste tid åtskilliga framställningar ingivits berörande frågan om den inhemska spannmålsproduktionens läge. Sålunda hade Sveriges allmänna lantbrukssällskap i skrivelse den 17 oktober 1922 påkallat Kungl. Maj:ts synnerliga uppmärksamhet på de svårigheter, varmed de svenska jordbrukarna enligt sällskapet's förmenande hade att kämpa. Sällskapet's framställning utmynnade i en hemställan om utfärdande skyndsamt av förbud mot införsel av vete och råg, malen eller omalen, samt av bestämmelser för reglering av den import, som kunde bliva tillåten.

Över lantbrukssällskapet's skrivelse ävensom åtskilliga andra från hushållningssällskap m. fl. i samma ärende inkomna framställningar avgav lantbruksstyrelsen den 25 oktober 1922 infortrat utlåtande och anförde därvid i huvudsak följande.

Prisfallet å de viktigaste av lantbrukets vegetabiliska produkter, i främsta rummet å vete och råg, hade nu fortgått så långt, att prisnivån före kriget återuppnåtts. Priset å den inhemska brödsäden hade sjunkit avsevärt mera än priset på den importerade. Det låge nära tillhands att förmoda ett orsaks-

Sakkunnigas
tillkallande.

Jordbruks-
ministrernas
yttrande till
statsråds-
protokollet
vid sakkun-
nigas till-
sättande.

sammanhang mellan å ena sidan producenternas av det ekonomiska läget framtvingade stora utbud av spannmål och kvarnarnas obenägenhet att upplägga större lager av årets ej sällan mindre välbärgade spannmål samt å andra sidan de efter hand sjunkande priserna. De priser, producenterna för närvarande kunde betinga sig, vore så låga, att produktionen av såväl vete som råg vore förenad med betydande förlust för odlaren. Läget försvårades ytterligare därav, att det ej sällan vore mycket svårt att även till de noterade låga priserna finna köpare till de partier, som undan för undan avtröskades. Om icke en bättring i de påtalade förhållandena fort nog åvägabringades, hade jordbruksnäringen att motse en period av ekonomiska svårigheter av sådan omfattning, att följderna därav komme att sträcka sig även vida utöver jordbrukets råmärken. Jordbruket saknade i nuvarande läge möjligheter att av egen kraft avvärja de annalkande svårigheterna. Det torde böra ankomma på det allmänna att undersöka, huruvida från dess sida något kunde och borde göras för att bringa jordbruket den hjälp, förhållandena krävde och medgäve. Med hänsyn till frågans brådskande art, torde ifrågavarande utredning lämpligen böra tillkomma på så sätt, att ett fåtal sakkunniga personer representerande, bland annat, jordbruksnäringen, tillkallades för överläggningar i ämnet inför chefen för jordbruksdepartementet.

För egen del framhöll herr statsrådet i huvudsak följande. De inkomna framställningarna gäve vid handen, att man inom jordbrukarnas krets såge synnerligen mörkt på situationen och från det allmännas sida krävde snabba åtgärder i syfte att få avsättningen av den svenska brödspannmålen tryggad. Lantbruksstyrelsen hade ock vitsordat, att jordbrukets och särskilt brödspannmålsproduktionens läge vore synnerligen bekymmersamt. Därvid hade starkt framhållits, hurusom kvarnarnas inköps- och prispolitik dels givit den utländska spannmålen alltför stort företräde dels ock berövat jordbrukarna det skydd spannmålstullarna avsett.

I likhet med lantbruksstyrelsen ansåg herr statsrådet de påtalade förhållandena på spannmålsmarknaden mycket anmärkningsvärda. Att utfinna de åtgärder, som lämpligen kunde och borde vidtagas, torde emellertid ej bliva lätt. Det vore å ena sidan av vikt, att vad som eventuellt åtgjordes, verkligen bleve till gagn för jordbruket och beredde lantbrukarna en bättre avsättning. Samtidigt borde emellertid å andra sidan noggrant iakttagas, att inga sådana åtgärder komme till utförande, som trädde mjölkonsumenternas berättigade intressen för nära. Att, såsom i förut omnämda framställning förordats, genomföra en på införsel förbud grundad importreglering av spannmål och mjöl, kunde icke ifrågakomma.

För att kunna fullt överblicka ställningen tarvades emellertid ytterligare utredning i åtskilliga avseenden. Sålunda torde det vara erforderligt, att mera i detalj få konstaterat läget å den svenska spannmålsmarknaden just nu. Av betydelse vore att få klarlagt, i vad omfattning svensk brödsäd under den gångna delen av innevarande förbrukningsår vunnit avsättning och huru utsikterna stälde sig för lantmännen att över huvud taget få ineliggande spannmål avyttrad. De orsaker, som bidragit och bidroge till den rådande relativt stora prisskillnaden mellan svensk och importerad brödsäd, borde studeras. I sammanhang härmed vore det av betydelse att få närmare belysning över kvarnindustriens inköps- och försäljningspolitik.

Därest statsåtgärder på grundval av utredning, som sålunda angivits och under utredningsarbetets gång kunde visa sig ytterligare tarvas, befunnas erforderliga, borde i första hand tagas under överbägande, i vad mån det lämpligen läte sig göra att vinna det önskade syftet genom överenskommelse med kvarnindustrien, och i andra hand de övriga åtgärder, som under ovan angivna förutsättningar kunde ifrågakomma.

De vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t föreliggande framställningar ävensom ett antal andra från hushållningssällskap, lantmannaanorganisationer och jordbruksmöten i olika delar av landet ingivna skrivelser hava till sakkunniga överlämnats att tagas i övervägande vid fullgörandet av deras uppdrag. Dessa framställningar hava i allmänhet, med framhållande av lokala och andra synpunkter, instämt i ovannämnda, av Sveriges allmänna lantbrukssällskap gjorda hemställan.

Till sakkunniga överlämnade eller inkomna framställningar.

Vidare har till sakkunniga överlämnats skrivelse den 27 september 1922 från hushållningssällskapens ombudsmöte med hemställan, att för riksdagen måtte framläggas förslag om utförselbevis å spannmål i huvudsaklig överensstämmelse med 1906 års tulltaxekommittés förslag.

Därjämte har Föreningen Sveriges Spannmålsintressenter till sakkunniga överlämnat utredning angående utförselbevis och deras verkningar, utmynnande i hemställan om åtgärder för införande i vårt land av en dylik anordning.

Rörande det närmare innehållet av berörda framställningar tillåta sig sakkunniga hänvisa till dessa.

Statistisk översikt över vete- och rågmarknaden.

Skörd och förbrukning.

Till en början skola de sakkunniga meddela några huvuddata angående produktionen och förbrukningen av vete och råg samt de viktigare förändringar dessa undergått under de senaste årtiondena. Enligt d:r E. Höijers utredning till Tull- och traktatkommittén, V, lämnas i nedanstående sammanställning för konsumtionsåren 1871—75 och 1911—13 samt 1920—22 en översikt av Sveriges produktion, in- eller utförselöverskott och förbrukning (efter avdrag av utsäde) av vete och råg, dels i absoluta tal, dels per invånare, samt skörden i procent av förbrukningen.

Sveriges skörd och förbrukning av vete och råg.

Årsligen	Skörd deciton	Införsel- (+) eller utförsel- överskott deciton	Förbrukning pr inv. deciton	kg.	Netto- skörd ¹ i % av förbruk- ning	Skörd ² per inv. kg.
<i>Vete:</i>						
1871—75	910 260	+ 202 340	989 850	23·2	79·6	21·3
1911—13	2 304 749	+ 1 886 210	3 965 060	70·8	52·4	41·1
1920—21	2 809 170	+ 1 823 610	4 326 470	73·3	50·9	47·2
1921—22	3 422 930	+ 1 647 000	4 763 620	80·0	65·5	57·5
1922—23 ³	2 553 000	+ 2 547 000	4 800 000	80·0	46·9	42·6
<i>Råg:</i>						
1871—75	4 886 150	+ 997 180	5 168 220	120·9	80·7	114·3
1911—13	5 958 110	+ 1 079 820	6 287 570	112·2	82·8	106·4
1920—21	5 698 500	— 405 180	4 576 260	77·5	108·9	96·5
1921—22	7 064 450	— 580 000	5 771 390	96·9	110·5	118·5
1922—23 ³	5 760 000	+ 940 000	6 000 000	100·0	63·8	96·0

Hela förbrukningen av brödsäd, om man häri endast innefattar vete och råg, utgjorde i genomsnitt för åren 1871—75 144 kg. per invånare. Till åren närmast före världskriget hade den totala brödsädesförbrukningen ökats till 183 kg. per invånare. För tiden efter världskriget har totalförbrukningen för konsumtionsåret 1920—21 beräknats till 151 kg. och för 1921—22 till 177 kg. eller något mindre än åren före kriget.

Ser man åter på förbrukningen av vete och råg var för sig, framgår att en betydande förskjutning inom konsumtionen under tidsperioden i fråga ägt rum. Medan sålunda veteförbrukningen från 1871—75 till 1911—13 tredubblats (från 23 till 71 kg.), har rågförbrukningen minskats från 121 kg. till 112 kg. Efter världskriget har utvecklingen fortgått i samma riktning med ökning för veteförbrukningen och ytterligare minskning för rågen.

¹ Med avdrag för utsäde.

² Inklusive utsäde.

³ Med undantag av siffrorna för skörden äro uppgifterna för konsumtionsåret 1922—23 kalkylerade enligt i texten angivna grunder.

Beträffande den inhemska produktionens förhållande till konsumtionen finner man i fråga om vetet, att, fastän skörden absolut taget mer än fördubblats, den dock relativt minskats från 80 till 52 % av förbrukningen (med avdrag för utsäde). Införselöverskottet har sålunda tillväxt mycket hastigare än den inhemska skörden. Under konsumtionsåret 1921—22 med sitt enastående skörderesultat täcktes dock nära två tredjedelar av förbrukningen av inhemskt vete. För rågens vidkommande har förhållandet varit motsatt. Rågskörden, som 1871—75 representerade 81 % av förbrukningen, ökades för åren 1911—13 till 83 %, och har under åren 1920—22 t. o. m. medgivit ett utförselöverskott uppgående till c:a 10 % av förbrukningen.

Under innevarande skördeår har, som synes av tablan, den inhemska skörden varit betydligt mindre än förra året. Under antagande att den totala brödsädsförbrukningen per invånare uppginge till 180 kg., varav 80 kg. för vete och 100 kg. för råg, skulle under innevarande konsumtionsår knappast hälften av veteförbrukningen kunna täckas av den inhemska skörden och 64 % för rågens vidkommande. Av utländskt vete skulle under sådana förhållanden behöva importeras c:a 255 000 ton, och de närmast föregående årens utförselöverskott av råg skulle utbytas i ett införselbehov av 94 000 ton. En dylik beräkning är givetvis synnerligen osäker, bl. a. av den anledningen, att man ej känner den del av föregående konsumtionsårs skörd, som övergår till förbrukning under det påföljande året.

För in- och utförseln av vete och råg samt mjöl därav meddelas här nedan årssiffror för tiden närmast före kriget samt 1920—22.

In- och utförsel av vete och råg samt vetemjöl och rågmjöl.

Införseln till och utförseln från Sverige av vete och råg samt vetemjöl och rågmjöl åren 1911—1922 (ton).

Å r	Vete		R å g		Vetemjöl		Rågmjöl	
	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel	Införsel	Utförsel
1911	172 360	161	46 186	40	7 033	502	4 965	1 074
1912	171 054	209	106 829	44	6 605	435	7 450	293
1913	200 181	310	91 284	454	8 647	207	12 627	97
1920	201 621	759	5	15 184	13 515	40	63	1 233
1921	156 135	6 981	12 904	65 536	26 144	583	224	6 425
1922 (jan.—nov.)	116 551	522	9 240	3 968	14 040	18 639	535	7 999

Vad först införseln av omalet vete beträffar, uppgick den i genomsnitt för kalenderåren 1911—13 till 181 198 ton eller c:a hälften av förbrukningen. År 1920 var veteimporten lika stor som 1913 eller c:a 200 000 ton, men har sedan nedgått till 156 000 ton år 1921 och till 117 000 ton för januari—november 1922. Den minskade införseln under dessa år torde huvudsakligen få tillskrivas 1921 års rekordskörd, vilken dessutom i allmänhet var av god kvalitet.

Såsom synes av efterföljande tablå, kom den största veteinförseln under åren närmast före kriget från Ryssland och Tyskland. De därefter viktigaste importländerna voro Danmark, Brittiska Ostindien, Förenta Staterna och Argentina. I fråga om Tyskland och Danmark torde dock den redovisade införseln till stor del hava utgjorts av ryskt och amerikanskt vete. Även införseln från Belgien och Storbritannien torde ha varit transitogods från utomeuropeiska länder.

Efter världskriget ha förhållandena på detta område i flera avseenden för-

ändrats. Ingen import har sålunda ägt rum från Ryssland, det viktigaste importlandet före kriget, medan däremot den direkta införseln från de transoceaniska spannmålsmarknaderna tilltagit i betydelse. Under 1920 dominerade sålunda Argentina med nära $\frac{3}{4}$ av totalinförseln, varefter kom Förenta Staterna med c:a $\frac{1}{6}$.

Införseln av vete från olika länder (ton).

	1913	1920	1921	1922 jan.—okt.
Danmark	23 964	1 431	2 015	7 161
Ryssland	58 710	—	—	—
Tyskland	46 154	13	24 874	7 479
Belgien	2 969	—	5 662	469
Nederländerna	—	—	14 587	808
Storbritannien	2 701	—	3 387	510
Brittiska Ostindien	24 578	—	5 465	—
Förenta Staterna	18 926	36 788	75 587	51 578
Brittiska Nordamerika	—	2 556	11 701	14 436
Argentina	18 041	145 789	12 478	9 207
Övriga länder	4 138	15 044	379	2 320
Summa	200 181	201 621	156 135	93 968

Under 1921 kom större delen av införseln direkt från Nordamerika, därav c:a hälften av totalinförseln från Förenta Staterna. Att det argentinska vetet icke inköpts i större utsträckning har enligt inhämtade uppgifter förutom på pris- och fraktförhållanden huvudsakligen berott på att detta vete måste inköpas i större laster, medan det nordamerikanska kunnat inköpas i så små poster som helst, dels med linjebåtarna och dels via Hamburg och Nederländerna.

Införseln av råg varierade under åren före kriget ganska mycket, beroende på hur den inhemska skörden utfallit. De största kvantiteterna kommo från Tyskland och Ryssland (år 1913 av 91 284 ton resp. 74 080 och 15 276 ton).

Efter kriget har rågimporten varit jämförelsevis obetydlig och uppgick 1921 till 12 904 ton, varav 10 430 ton inköpts från Förenta Staterna.

Däremot försiggick en förhållandevis ganska stor rågexport under såväl 1920 som i synnerhet 1921. Denna gick huvudsakligen till Finland och Ryssland, liksom även det exporterade rågmjölet.

Av vetemjölsimporten år 1913, som uppgick till 8 647 ton, kom största delen eller 6 036 ton från Förenta Staterna och 1 753 ton från Tyskland. Även efter kriget, då vetemjölsimporten har att uppvisa väsentligt högre siffror, har importen från Förenta Staterna varit dominerande (år 1920 10 360 ton av 13 515 och 1921 25 320 ton av 26 454 samt under januari—oktober 1922 11 435 ton av 12 555).

Införseln av rågmjöl, huvudsakligen bättre rågsiktskvaliteter, kom nästan uteslutande från Tyskland (år 1913 12 340 ton av totalinförseln 12 627 ton).

Utförseln av vetemjöl liksom av vete var före kriget synnerligen obetydlig. Under 1922 ägde dock en betydande export av vetemjöl rum, vilken avsevärt översteg importen. Detta har sin förklaring i särskilda förhållanden, för vilka i detta sammanhang redogörelse skall lämnas.

Enligt nu gällande bestämmelser i tulltaxeförordningen § 13 mom. 3 äger idkare av kvarnrörelse vid utförsel sjöledes från tullplats av vid kvarnen framställt mjöl av råg eller vete under vissa villkor erhålla restitution av den tull, som av honom blivit erlagd för en motsvarande kvantitet direkt från utlandet införd omalen spannmål av samma slag.

*Tull-
restitution
vid mjöl-
export.*

För erhållande av tullrestitution kräves sålunda icke identitet mellan den införda spannmålen och den till utförsel angivna kvarnprodukten. Mjölet behöver sålunda icke vara framställt av den importerade spannmålen utan kan vara helt eller delvis framställt av inhemsk spannmål. Däremot fasthålls vid den personliga identiteten.

Under olika månader 1922 — den tid då nämnvärd utförsel av mjöl förekommit — har utförseln av vetemjöl gestaltat sig på följande sätt.

	Totalexport	Därav till Danmark
	ton	ton
Januari	16	—
Februari	756	20
Mars	1 149	309
April	3 330	3 132
Maj	7 579	7 002
Juni	199	199
Juli	291	286
Augusti	934	905
September	854	780
Oktober	1 653	1 515
November	1 878	—
	Summa 18 630	—

Först i mars började exporten, såsom synes, få någon större omfattning, steg ytterligare i april och nådde sin kulmen i maj med 7 579 ton. Under tiden januari—maj uppgick den totala vetemjölsexporten till 12 830 ton. I juni månad, då glidullssystemet upphörde och de lägre, fasta tullsatserna trädde i kraft, nedgick exporten, vid vilken restitution medgavs endast enligt den lägre tullsatsen, till en obetydlighet i jämförelse med föregående månad, men har sedan åter ökat under oktober och november 1922.

Av hela vetemjölsexporten under årets 10 första månader eller 16 761 ton gick 14 147 ton eller 84.4 % till Danmark, 2 180 ton till Finland, 187 ton till Tyskland och 135 ton till Estland.

Enligt från Generaltullstyrelsen inhämtade uppgifter hade av totalexporten under tiden januari—september 1922 eller 151 079 deciton tullen restituerats för 150 034 deciton till ett sammanlagt belopp av 1 332 414 kr.

För den mjölkvalitet, som så gott som uteslutande varit föremål för export och varvid utbytesprocenten utgjort 0 t. o. m. 75 %, har den restituerade tullen per 100 kg. vetemjöl utgjort under tiden januari—maj kr. 9.60 och därefter kr. 4.93.

Att kvarnarna ej förrän under våren 1922 i någon större utsträckning börjat använda sig av rätten till tullrestitution å mjöl, har sina mycket naturliga förklaringsgrunder. Det torde helt enkelt ej ha lönat sig, att, då priset på det svenska vete, som tidigare varit fallet, med c:a 80 à 90 % av tullsatsen översteg världsmarknadspriset, importera spannmål för att exportera mjöl. Helt annorlunda hava, såsom i det följande skall visas, förhållandena gestaltat sig vid vissa tillfällen under 1922, då priset å svenskt vete exempelvis i Malmö legat under eller endast obetydligt överstigit noteringarna å danskt vete av motsvarande kvalitet i Köpenhamn. Priserna på inhemskt vete hava alltså under tiden i fråga på båda sidor om Sundet i stort sett legat på samma nivå. De svenska kvarnarna hava, enligt vad de sakkunniga inhämtat, nästan uteslutande exporterat vetemjöl av inhemskt vete, varav som ovan nämnts c:a 84.4 % gått till Danmark. De kunde följaktligen — tack vare tullrestitutionen

— vid export av vetemjöl, framställt av inhemskt vete, basera sina försäljningspriser på utlandet på ett vetepris, som med hela tullbeloppet understigit det danska vetepriset.

Prisförhållanden.

Till belysning av prisutvecklingen å vete och vetemjöl samt råg och rågmjöl efter den 1 september 1920, då den statliga regleringen av spannmåls- och mjölhandeln upphörde, meddelas i tabellerna 1—4 (sid. 15—18) medelpriser å svenskt och utländskt vete och råg samt mjöl för varje månad fr. o. m. september 1920.

De i tabellerna upptagna medelpriserna å svenskt vete och svensk råg äro baserade på Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar resp. Svensk spannmålsnotering från mitten av februari 1921, och utgöra medelpris för flera orter (Malmö, Kalmar, Halmstad, Göteborg, Norrköping, Stockholm och Örebro). Dessa noteringar, som grunda sig på priser, som betalas av kvarnar, centralföreningar och spannmålshandlare i de uppräknade städerna, avse normal kvalitet, banfritt noteringsorten i parti vid genast leverans per netto kassa.

Medelpriserna å det svenska mjölet utgöra Svenska kvarnföreningens genomsnittsnoteringspriser för varje månad från nämnda tid. Dessa priser gälla per 100 kg. inklusive säck ab kvarn i södra Sverige. För Stockholm noterar kvarnföreningen ett tilläggspris av 1 kr. och för Norrland av 2 kr. per 100 kg.

Beträffande utländskt vetemjöl har i tabellen upptagits medelvärdet för under respektive månader förtullat importvetemjöl enligt uppgifter från Generaltullstyrelsen. Dessa månadspriser angiva sålunda i medeltal, vad som faktiskt betalats av importörerna för utländskt vetemjöl cif svensk hamn med inräknande av tullen de månader, förtullning av det importerade vetemjölet ägt rum.

Under hänvisning till tabellerna och nedanstående diagram I synes det vara lämpligt att först göra en jämförelse mellan de svenska vetenoteringarna och börsnoteringen i New York å Red Winter N:r 2 fob. Denna senare vetesort är ett hårt vintervete och användes i stor utsträckning under vanliga förhållanden av de svenska kvarnarna såsom blandningsvete.

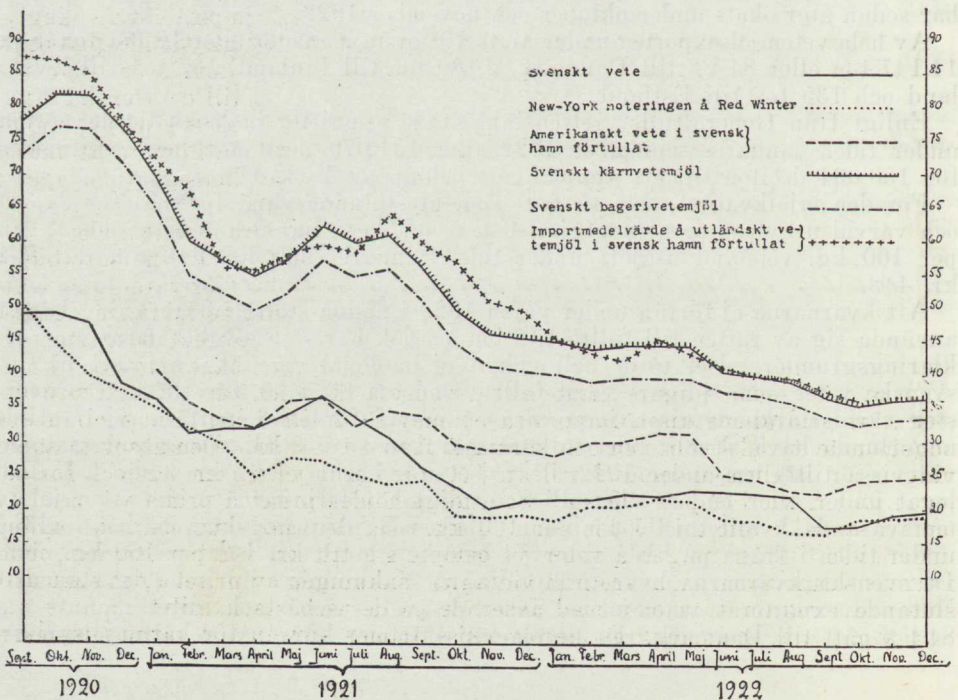

Diagram I. Priser å vete och vetemjöl.

Vid en blick på diagrammet konstaterar man, att prisrörelsen å svenskt vete under 1920 och början av 1921 i stort sett följt världsmarknadspriset, här representerat av New Yorknoteringen. Redan innan glidullen trädde i funktion i april månad 1921 började emellertid det inhemska vetepriset att stiga och låg under våren och sommaren avsevärt över världsmarknadspriset samt även över priset å amerikanskt vete oförtullat i svensk hamn. Från september 1921 ha emellertid kurvorna närmast sig varandra och priset å amerikanskt vete vid tullgränsen på det hela taget sammanfallit med de svenska priserna ända till september 1922. Priset i Amerika under sommarmånaderna 1922 synes dock ej ha influerat på de svenska priserna, som trots minskningen av tullen från den 1 juni 1922 höllo sig ungefärligen på samma nivå ända tills i september, då priset blev desto starkare för det svenska vetet. Från denna månad ha de svenska noteringarna i det närmaste sammanfallit med New Yorknoteringarna.

Vid en jämförelse mellan de svenska vetepriserna och priserna å amerikanskt vete fritt banvagn svensk hamn och med inräknande av tullen framgår i huvudsak följande. Under början av 1921 lågo de amerikanska vetepriserna över de svenska med ett belopp ungefärligen motsvarande fraktkostnaderna, men närmade sig kurvorna varandra i mars 1921 och voro från glidullens ikraftträdande i april och t. o. m. juli månad 1921 på samma nivå. Från augusti månad 1921 började kurvorna divergera. Prisskillnaden mellan det svenska vetet och det förtullade amerikanska har ända tills glidtullssystemet upphörde med maj månads utgång 1922 varit betydande och växlat mellan lägst kr. 6.18 (i oktober 1921) och kr. 9.46 (i april 1922). Dels på grund av tullminskningen och dels på grund av priset i Amerika kommo prisserierna åter att närma sig varandra från juni månad t. o. m. augusti. Här-efter har marginalen åter vidgats och vid intet tillfälle under årets sista månader understigit 5 kr. per 100 kg. (maximum i oktober med kr. 6.72).

I fråga om vetemjöl hava för tidsperioden i dess helhet inga andra uppgifter om de utländska mjölpriserna varit tillgängliga än de i tab. 1 anförda medelpriserna för importerat vetemjöl, vilka grunda sig på importörernas anvisningsinlagor till tullmyndigheterna. Med hänsyn till de betydande prisskillnader, som förefinnas mellan olika vetemjölskvaliteter, kunna de helt naturligt ej äga något större värde såsom jämförelsematerial till de svenska mjölprisnoteringarna. Såsom redan förut omnämnts, har vetemjölsimporten under här ifrågavarande tidsperiod nästan uteslutande ägt rum från Förenta Staterna, och även den jämförelsevis obetydliga kvantitet, som via konsignationslager i andra länder hitkommit, torde avse amerikanskt vetemjöl.

Då det från sakkunnigt håll uppgivits, att det importerade vetemjölet i allmänhet varit av högre kvaliteter, som huvudsakligen haft sina avnämare bland bagerierna såsom blandningsmjöl, torde dock dessa medelsiffror vara ägnade att i viss mån belysa prisutvecklingen. Att nämnda uppgift beträffande det importerade vetemjölets kvalitet också varit riktig, synes indirekt bekräftat genom kvarnföreningens mjölprispolitik. Marginalen mellan bagerimjöl och kärnmjöl, som alltsedan statsregleringens tid uppgått till 5 kr. per 100 kg., minskades efter glidullens upphörande den 31 maj 1922 till 3 kr. samt mellan den högsta patentmjölskvaliteten och kärnmjöl från 4 till 3 kr. Den absoluta sänkningen för patentmjöl uppgick till kr. 4.50, för kärnmjöl till kr. 3.50 och för bagerimjöl till kr. 1.50 per 100 kg. Samtidigt höjdes priset å prima vetemjöl av enbart svenskt vete med 1 kr. per 100 kg. Då den med juni månads ingång inträdande tullsänkningen å vetemjöl belöpte sig till kr. 4.75 per 100 kg., motsvarade sålunda den av kvarnarna vidtagna sänkningen av priset i det närmaste hela tullminskningen endast med avseende på deras bästa kvalitet.

Såsom framgår av diagrammet överensstämmer kurvan för kärnmjölspriser-

na ganska väl med kurvan för medelpriserna å det importerade vetemjålet. Under höstmånaderna 1921 låg dock importmedelvärdet rätt avsevärt över kärnmjölspiset.

Till komplettering av ovan anförda uppgifter angående priser å svenskt och utländskt vetemjöl hava de sakkunniga inhämtat upplysningar angående noteringar å ett par utländska vetemjölskvaliteter, som hava större avsättning här i landet såsom blandningsmjöl. I efterföljande tablå jämföras sålunda noteringarna i Stockholm å de svenska kvarnarnas högsta vetemjölskvalitet (t. ex. Kejsarkronan) med noteringarna å »Best Patent» från Pillsbury Flour Mills Co., Minneapolis, ett av världsmarknadens förnämsta vetemjölsmärken, vid vissa noteringstillfällen under tiden september 1921—december 1922. Därvid hava först upptagits noteringar cif Stockholm (inkl. säck per netto kassa mot dokument). Därefter hava angivits samma noteringar med tillägg av dels tull, som under månaderna september 1921 t. o. m. maj 1922 utgjorde kr. 11-25, därefter kr. 6-50, och dels kr. 2-50 för mjölimportörens kostnader för kajpengar, lossning m. m. och handelsvinst. Slutligen har där upptagits differensen mellan det svenska och förtullade amerikanska vetemjålet.

		Extra patent- vetemjöl i Stockholm	Pillsbury »Best Patent» cif Stockholm	inkl. tull + 2-50	Differens
		K r.	p r	1 0 0	k g.
1921					
sept.	1	62-00	45-00	58-75	+ 3-25
okt.	10	56-00	39-62	53-37	+ 2-63
nov.	9	53-00	36-05	49-80	+ 3-20
dec.	12	50-50	34-16	47-91	+ 2-59
1922					
jan.	22	50-50	32-16	45-91	+ 4-59
febr.	20	49-50	35-43	49-18	+ 0-32
mars	9	49-50	36-00	49-75	- 0-25
»	30	49-50	35-71	49-46	+ 0-04
juni	6	45-00	36-96	45-96	- 0-96
»	28	44-00	36-08	45-08	- 1-08
juli	31	44-00	34-47	43-47	+ 0-53
sept.	4	41-50	32-99	41-99	- 0-49
»	21	40-50	31-19	40-19	+ 0-31
nov.	15	40-50	31-71	40-71	- 0-21
dec.	15	40-50	31-62	40-62	- 0-12

Såsom framgår av tablån, lågo ifrågavarande svenska noteringar under hösten 1921 och början av 1922 ett par tre kronor över de amerikanska noteringarna + tull + 2-50. Detta förhållande lär enligt vad som uppgivits huvudsakligen hava berott på, att de svenska kvarnarna, som under sommaren och hösten 1921 inköpt avsevärda kvantiteter utländskt vete till då rådande höga priser, sedan under höstens prisfall på världsmarknaden å såväl vete som vetemjöl i det längsta sökte hålla prisnivån uppe på den inhemska mjölmaknaden för att i möjligaste mån skydda sig mot förluster. Från februari månad hava emellertid differenserna mellan de båda noteringarna varit synnerligen obetydliga, varvid de svenska noteringarna med smärre belopp ibland överstigit och ibland understigit de amerikanska.

En av de sakkunniga för kontroll gjord jämförelse mellan prisen å svenskt kärnmjöl och ett därmed jämförligt kanadensiskt mjöl har visat en med den förut relaterade i stort sett likartad prisrörelse.

Rågpriser.

Beträffande rågpriserna och rågmjölpriserna hänvisas till tabellerna 3 och 4. Vid en jämförelse med de svenska vetepreiserna framgår, att rågpriserna under hösten 1920 understego vetepreiserna högst avsevärt, ända till c:a 15 kr. per 100 kg., vilket till stor del berodde på, att kvarnarna lågo inne med stora råglager av föregående års skörd. Från början av år 1921 har rågpriset följt vetepriset.

Med undantag av ett par månader under våren 1921, då rågpriserna på grund av en förhållandevis stor export av råg, huvudsakligen till Finland och Ryssland, lågo någon krona över vetepreiserna, har rågen därefter under hela tidsperioden ifråga betalats något lägre än vetet. Under innevarande höst har dock marginalen varit större än under det närmast föregående året.

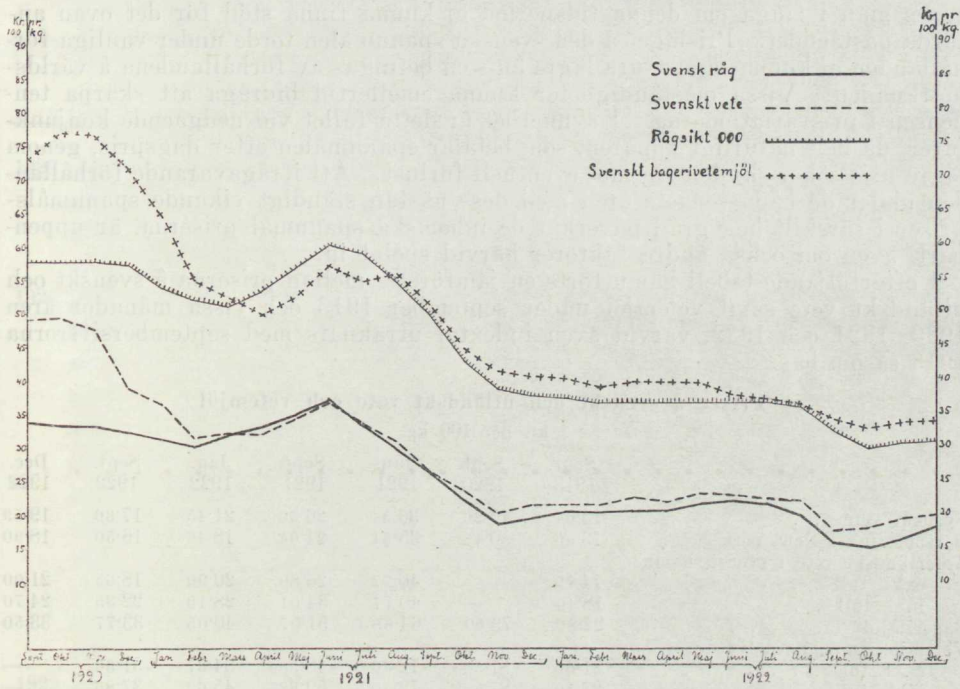

Diagram II. Priser å råg och vete samt rågsikt och vetemjöl

Diagram II åskådliggör närmare prisutvecklingen å råg och rågmjöl under ifrågavarande tidsperiod, varvid även priserna å vete och vetemjöl äro angivna.

För belysande av frågan om de månatliga växlingarna i vete- och rågpriserna har för en tioårsperiod före kriget, åren 1904—1913, i tabellerna 5 och 6 (sid. 19) sammanställts månadspriser för såväl Stockholm och Malmö som vissa utländska handelsplatser.

Stockholmspriserna utgöra noteringarna å Stockholms börs för bästa noterade kvalitet och grunda sig på uppgifter, som lämnats av spannmålsmäklarna, under senare år i samråd med representanter för spannmålshandeln och kvarnindustrien. Malmönoteringarna äro baserade på uppgifter i »Tidskrift för lantmän», vilka lämnats från enskilt håll såsom avsedda att vara för lantbrukarna vägledande och torde hålla sig i överkanten av de faktiskt betalda priserna för spannmål av bättre kvalitet. Köpenhamnspriserna äro beräknade på grund av det i Grosserersocietetens årsberättelser innehållna materialet av börsnoteringarna för dansk vara. Londonpriserna äro de s. k. Gazette averages, och utgöra medelpris för ett större antal orter i England. Chicagonoteringarna ayse leveransvara enligt de för terminsbörsen gällande bestämmelserna.

De svenska noteringarna visa på det hela taget ganska stor överensstämmelse med de utländska. Genomgående ligga höstpriserna lägst, då den nya skörden börjar föras i marknaden, samt högst på våren och sommaren. Vetepreiserna förete de största fluktuationerna; men dessa synas under nämnda period ej hava varit större hos oss än exempelvis i Köpenhamn.

Prisvariationerna per månad å vete och råg.

Även vid den tid, varom här är fråga, framfördes ofta det påståendet, att spannmålspriserna omedelbart efter skörden, då tillförseln plägar vara starkast, skulle otillbörligt nedtryckas av uppköparna, spannmålshandlare och kvarnar. Att priserna på hösten i regel ställa sig lägre än längre fram på skördeåret, har emellertid helt naturliga förklaringsgrunder i uppköparnas omkostnader för lagring, svinn, ränteförlust m. m. Av i tabellerna anförda siffror att döma, synes man i fråga om denna tidsperiod ej kunna finna stöd för det ovan anförda påståendet. Prisläget å den svenska spannmålen torde under vanliga förhållanden ej kunna sägas vara lägre än som betingas av förhållandena å världsmarknaden. Vissa omständigheter kunna emellertid bidra att skärpa tendensen i prisvariationerna. I synnerhet är detta fallet vid nedgående konjunkturen, då helt naturligt köparen, som betalar spannmålen efter dagspris, genom lägre pris söker skydda sig mot eventuell förlust. Att ifrågakvarande förhållanden under de båda senaste åren med dess nästan ständigt vikande spannmålspriser i särskilt hög grad påverkat de inhemska spannmålspriserna, är uppenbart, även om också andra faktorer härvid spelat in.

*Jämförelse
mellan priser
å svenskt
och utlän-
dskt vete
och vetemjöl
före och
efter kriget.*

I efterföljande tabell har utförts en jämförelse mellan priserna å svenskt och utländskt vete samt vetemjöl under september 1913 och vissa månader åren 1920, 1921 och 1922, varvid även indextal uträknats med septembersiffrorna 1913 såsom bas.

Priser å svenskt och utländskt vete och vetemjöl

i kr. per 100 kg.

	Sept. 1913	Sept. 1920	Jan. 1921	Sept. 1921	Jan. 1922	Sept. 1922	Dec. 1922
Svenskt vete	15·04	49·26	36·54	26·30	21·45	17·30	19·59
Börsnotering i New York	13·50	50·48	35·31	24·04	18·46	16·50	18·90
Amerikanskt vete i svensk hamn:							
exkl. tull	14·70	—	40·77	26·80	20·90	18·65	21·00
inkl. tull	18·40	—	40·77	34·01	28·10	22·35	24·70
Bagerimjöl	22·80	73·00	64·68	51·07	40·05	33·77	33·50
Vetemjöl, importmedelvärde:							
exkl. tull	21·00	87·55	72·40	48·58	34·37	31·36	—
inkl. tull	27·50	87·55	72·40	59·83	45·62	37·86	—

Indextal (sept. 1913 = 100·0).

	Sept. 1913	Sept. 1920	Jan. 1921	Sept. 1921	Jan. 1922	Sept. 1922	Dec. 1922
Svenskt vete	100·0	327·5	243·0	174·9	142·6	115·0	130·3
Börsnotering i New York	100·0	373·9	261·6	178·1	136·7	122·2	140·0
Amerikanskt vete i svensk hamn:							
exkl. tull	100·0	—	277·3	182·3	142·2	126·9	142·9
inkl. tull	100·0	—	221·6	184·8	152·7	121·5	134·2
Bagerimjöl	100·0	320·2	283·7	224·0	175·7	148·1	146·9
Vetemjöl, importmedelvärde:							
exkl. tull	100·0	416·9	344·8	231·3	163·7	149·3	—
inkl. tull	100·0	318·4	263·3	217·6	165·9	137·7	—

I fråga om samtliga noteringar voro septembersiffrorna 1920 högst med 3 å 4 gånger högre noteringar än före kriget. Prisfallet till september månad följande år var betydande, i det spannmålsnoteringarna då sjönko till 75 å 85 % över förkrigspriserna. Mjölprissiffrorna höllo sig vid denna tid 120 å 130 % högre än motsvarande siffror 1913. Till september 1922 minskades siffrorna ytterligare i riktning mot förkrignivån. Det svenska vetet stod sålunda i september 1922 endast 15 % högre i pris än samma månad 1913. De amerikanska vetepreiserna voro något högre. Vad mjölpriserna beträffar var det svenska bagerimjöllet 48 % högre än år 1913. December månad 1922 hade åter att uppvisa en ökning för samtliga noteringar å vete, såväl svenskt som amerikanskt, medan mjölpriserna höllo sig på ungefärligen samma nivå som i september 1922.

Tab. 1. Priser å svenskt och utländskt vete och vetemjöl, kr. per 100 kg.

År. Månad	Svenskt vete enl. svensk spannmåls-notering	Börs-notering i New York	Amerikanskt vete fritt banvagn svensk hamn + tull ¹	Kärnmjöl	Bagerimjöl	Utländskt vetemjöl, importmedelvärde cif svensk hamn + tull ²
1920 sept.	49.26	50.48	—	78.—	73.—	87.55
okt.	49.42	44.93	—	82.—	77.—	87.16
nov.	47.84	40.19	—	81.73	76.73	85.04
dec.	38.97	37.84	—	76.71	71.71	78.02
1921 jan.	36.54	35.31	40.77	69.68	64.68	72.40
febr.	31.47	32.15	35.88	60.—	55.—	67.73
mars	32.08	29.73	33.22	57.29	52.29	56.24
april	32.05	24.96	32.27	54.80	49.80	55.88
maj	34.27	27.53	36.13	57.48	52.48	58.26
juni	36.84	27.38	36.72	62.—	57.48	59.48
juli	33.63	25.03	32.36	59.77	54.77	58.31
aug.	30.93	23.74	34.68	60.90	55.90	64.04
sept.	26.30	24.04	34.01	56.07	51.07	59.83
okt.	23.42	19.34	29.60	49.74	44.74	57.12
nov.	20.10	18.94	28.80	46.25	41.25	51.07
dec.	21.35	19.12	28.80	45.50	40.50	49.60
1922 jan.	21.45	18.46	28.10	45.05	40.05	45.62
febr.	21.43	20.44	29.95	43.96	38.96	43.40
mars	22.36	20.41	30.10	41.50	39.50	42.21
april	21.94	21.54	31.40	44.50	39.50	45.44
maj	22.85	21.26	31.20	44.39	39.45	43.30
juni	22.66	18.57	25.—	40.50	37.50	41.37
juli	22.23	18.46	24.50	40.—	37.—	39.94
aug.	21.89	16.87	22.80	39.15	36.15	39.65
sept.	17.39	16.50	22.35	36.77	33.77	37.86
okt.	17.58	18.62	24.30	35.50	32.50	36.24
nov.	19.08	18.83	24.50	36.37	33.37	—
dec.	19.59	18.90	24.70	36.50	33.50	—

¹ Tullsatserna för vete och råg, omalen, hava utgjort: 21—30 april 1921 kr. 4.07, maj 5.23, juni 6.02, juli 3.86, augusti 7.18, september 7.21, oktober 1921—maj 1922 kr. 7.20 samt fr. o. m. juni månad kr. 3.70 per 100 kg.

² Tullsatserna för vetemjöl och rågmjöl hava utgjort: 21—30 april 1921 kr. 7.—, maj 8.60, juni 9.65, juli 6.75, augusti 11.20, september 11.25, oktober 1921—maj 1922 kr. 11.25 samt fr. o. m. juni månad kr. 6.50 per 100 kg.

Tab. 2. Vetepriser, kr. per 100 kg.

Enligt svensk spannmålsnotering, avseende partipriser banfritt noteringsorten vid genast leverans (i medeltal per månad).

År. Månad	N o t e r i n g s o r t							Medelpriser	Anmärkningar
	Malmö	Kalmar	Halmstad	Göteborg	Norrköping	Stockholm	Örebro		
1920 sept.	49·13	47·50	48·50	50·94	—	50·75	48·75	49·26	För 128 \bar{u} holl. vikt.
okt.	48·63	49—	48·88	50·25	—	51·50	48·25	49·42	
nov.	46·50	48·13	48·13	48·88	—	47·75	47·67	47·84	
dec.	39·25	40·50	40·50	40·83	—	36·75	36—	38·97	
1921 jan.	36·25	37·50	37·38	38—	35—	35·75	35·88	36·54	För 130 \bar{u} holl. vikt.
febr.	31·58	31·33	32·67	32·33	30·58	32—	29·80	31·47	
mars	32·75	31·30	32·38	33·25	31·19	32·88	30·81	32·08	
april	32·11	32—	32·39	32·17	31·11	33—	31·56	32·05	
maj	34·56	34·11	34·11	34·83	34·36	34·50	33·44	34·27	
uni	37·57	37—	37·07	37·64	35·71	37·71	35·21	36·84	
juli	34·08	33·89	34·44	34·11	32·39	33·83	32·67	33·63	
aug.	30·31	31·19	3— 9	31·06	31·14	31·17	30·72	30·93	
sept.	26·22	26·56	26·00	26·56	26·83	26·28	25·56	26·30	
okt.	23·22	23·88	23·06	23·66	23·93	24—	22·21	23·42	
nov.	20·38	20·83	19·75	21·25	19·83	20—	18·67	20·10	
dec.	21·50	21·44	21·28	21·64	21·50	21·94	20·17	21·35	
1922 jan.	20·94	21·69	21·06	21·25	22·06	22·13	21—	21·45	För 128 \bar{u} holl. vikt.
febr.	21·16	21·50	20·88	21·56	21·88	22·47	20·56	21·43	
mars	21·75	22·42	21·72	22·47	22·94	23·50	21·75	22·36	
april	21·36	22·07	21·07	22—	22·79	23·39	20·93	21·94	
maj	22·58	22·61	22·58	23·14	23·17	23·69	22·17	22·85	
juni	21·97	22·38	22·34	22·88	23·19	23·25	22·63	22·66	
juli	21·62	22—	21·97	22·31	22·47	23—	22·25	22·23	
aug.	21—	21·11	21·42	22·33	21·86	22·70	22·78	21·89	
sept.	16·78	17·72	17·44	17·47	17·61	16·89	17·17	17·30	
okt.	17·25	17·89	17·47	17·83	18·31	17·53	16·81	17·58	
nov.	18·53	19·31	18·66	19·50	19·91	19·38	18·25	19·08	
dec.	19·08	20—	19·11	19·83	20·11	20—	19—	19·59	

Tab. 3. Rågpriser, kr. per 100 kg.

Enligt svensk spannmålsnotering, avseende partipriser banfritt noteringsorten vid genast leverans (i medeltal per månad).

År. Månad	N o t e r i n g s o r t							Medelpriser	Anmärkingar
	Malmö	Kalmar	Halmstad	Göteborg	Norrköping	Stockholm	Örebro		
1920 sept.	35—	35—	34·38	32·75	34—	33·50	32·13	33·82	För 120 \bar{u} holl. vikt.
okt.	34·50	34—	35—	32·88	35—	31·75	30·75	33·41	
nov.	35·50	34—	35—	33—	33—	32·25	30·80	33·36	
dec.	34—	34·25	34·38	32·38	31·50	30·75	29—	32·32	
1921 jan.	32—	33—	31·50	31·94	29·75	31·50	29·75	31·35	För 121 \bar{u} holl. vikt.
febr.	30·83	31·17	30·67	30·96	28·33	30·83	27·75	30·08	
mars.	32·88	31·50	32·06	32·41	31·38	33·25	30—	31·93	
april.	34·11	32·22	33—	32·75	33·33	34·17	31·55	33·02	
maj.	36·11	34·17	34·39	34·89	35·61	35·94	33·56	34·95	
juni.	37·43	37·14	37·43	37·57	36·71	37·79	36·07	37·16	
juli.	33·75	33·78	33·67	33·39	32·50	33·28	32—	33·20	
aug.	30·21	29·88	29·67	29·67	29·33	29·50	29·17	29·63	
sept.	26·50	26·44	26·33	26·33	26·56	26·11	25·06	26·19	
okt.	22·81	22·50	21·50	22·31	23—	22·25	20·68	22·15	
nov.	20·25	18·94	17·75	19·08	18·83	18·75	16·17	18·54	
dec.	20·47	19·56	19·78	19·47	19·50	19·94	17·17	19·41	
1922 jan.	21·56	20·31	20·38	20·09	20·69	20·88	18·75	20·38	För 119 \bar{u} holl. vikt.
febr.	21·54	20·31	20—	20—	20·50	20·38	18—	20·10	
mars.	21·72	20·64	20·42	20—	20·50	20·50	18·50	20·33	
april.	21·50	20·57	20—	20·11	20·50	20·86	18·75	20·33	
maj.	22·39	21·17	21·83	21·83	21·11	21·33	19·89	21·36	
juni.	22·54	21·50	22·13	22·16	21·94	21·78	20·50	21·79	
juli.	22·63	21·44	21·47	21·72	21·50	21·06	20·38	21·46	
aug.	18·62	19·31	20·17	20·09	20·28	20·40	19·28	19·74	
sept.	15·46	15·83	15·47	15·58	15·72	15·33	15·22	15·52	
okt.	15·03	15·11	14·75	14·78	15·28	15—	14·72	14·95	
nov.	16·50	16·38	15·78	15·84	16·66	16·19	15·16	16·07	
dec.	16·81	16·67	16·22	15·78	16·61	16·50	15·50	16·30	

Tab. 4. Medelpris pr månad å vetemjöl, rågsikt och rågsamsikt, kr. pr 100 kg. ab kvarn inkl. säck i södra och västra Sverige fr. o. m. $\frac{1}{9}$ 1920 t. o. m. dec. 1922.

År. Månad	V e t e m j ö l					R å g s i k t				Råg-sam-sikt
	Extra patent	Kärn-mjöl	Bageri-mjöl	Flor-mjöl	Prima av enbart svenskt vete	000	00	0	01	
1920 sept.	—	78—	73—	70—	—	57.75	55.75	54.75	53.75	—
okt.	—	82—	77—	74—	—	57.75	55.75	54.75	53.75	—
nov.	—	81.73	76.73	73.73	—	57.75	55.75	54.75	53.68	—
dec.	—	76.71	71.71	68.71	—	57.27	55.27	54.27	52.27	46.52
1921 jan.	—	69.68	64.68	61.68	—	53.90	51.90	50.90	48.90	43.15
febr.	—	60—	55—	52—	—	52—	50—	49—	47—	41.25
mars	—	57.29	52.29	49.29	—	51—	49—	48—	46—	40.25
april	—	54.80	49.80	46.80	—	53.20	50.47	49.47	47.47	41.72
maj	—	57.48	52.48	49.48	—	56.52	53.52	52.52	50.52	44.77
uni	—	62—	57—	54—	—	60.13	57.13	56.13	54.13	48.38
juli	—	59.77	54.77	51.77	—	58.87	55.87	51.87	52.87	47.12
aug.	—	60.90	55.90	52.90	—	54.52	51.52	50.52	48.52	42.77
sept.	60.07	56.07	51.07	47.00	—	49.47	46.47	45.47	43.47	37.72
okt.	53.74	49.74	44.74	39.74	—	42.74	39.74	38.74	36.74	30.99
nov.	50.25	46.25	41.25	36.25	—	38.55	35.55	34.55	32.45	26.93
dec.	49.50	45.50	40.50	35.50	32—	37.50	34.50	33.50	30.50	27—
1922 jan.	49.05	45.05	40.05	35.05	31.77	37.27	34.27	33.27	30.27	26.77
febr.	47.96	43.96	38.96	33.96	31.46	36.50	33.50	32.50	29.50	26—
mars	48.50	44.50	39.50	34.50	32—	36.50	33.50	32.50	29.50	26—
april	48.50	44.50	39.50	34.50	32—	36.50	33.50	32.50	29.50	26—
maj	48.35	44.39	39.45	34.45	32.03	36.50	33.50	—	29.53	26.08
juni	43.50	40.50	37.50	32.50	33—	36.50	33.50	—	30.50	28.50
juli	43—	40—	37—	32—	33—	36.50	33.50	—	30.50	28.50
aug.	42.15	39.15	36.15	31.15	32.15	35.65	32.65	—	29.65	27.65
sept.	39.77	36.77	33.77	29.40	29.67	32.08	29.72	—	27.35	25.35
okt.	38.50	35.50	32.50	28.50	27.50	29.50	27.50	—	25.50	23.50
nov.	39.37	36.37	33.37	29.37	28.37	30.37	28.37	—	26.37	24.37
dec.	39.50	36.50	33.50	29.50	28.50	30.50	28.50	—	26.50	24.50

Tab. 5. Genomsnittspriser på *Vete* per månad åren 1904—1913.

Månad	Kr. per 100 kg.				
	Stockholm	Malmö	Köpenhamn	London	Chicago
Januari	16·17	16·51	13·40	12·82	13·64
Februari	16·49	16·81	13·54	12·85	13·78
Mars	16·64	16·80	13·58	12·88	13·73
April	16·85	16·94	13·82	13·13	13·93
Maj	17·24	17·44	14·24	13·54	14·37
Juni	17·20	16·95	14·31	13·60	14·17
Juli	17·10	17·23	14·31	13·80	13·75
Augusti	16·85	16·08	13·56	13·77	13·95
September	16·33	15·90	13·11	12·85	13·41
Oktober	16·04	16·00	13·05	12·77	13·60
November	16·02	16·11	13·06	12·94	13·33
December	15·93	16·34	13·24	12·92	13·56
Årsmedeltal	16·57	16·59	13·60	13·16	13·72

Genomsnittspriser i procent av årsmedeltalen (= 100·0).

Månad	Stockholm	Malmö	Köpenhamn	London	Chicago
Januari	97·6	99·5	98·5	97·4	99·4
Februari	99·5	101·3	99·6	97·6	100·4
Mars	100·4	101·3	99·9	97·9	100·1
April	101·7	102·1	101·6	99·8	101·5
Maj	104·0	105·1	104·7	102·9	104·7
Juni	103·8	102·2	105·2	103·3	103·3
Juli	103·2	103·9	105·2	104·9	100·2
Augusti	101·7	96·9	99·7	104·6	97·3
September	98·6	95·8	96·4	97·6	97·7
Oktober	96·8	96·4	96·0	97·0	99·1
November	96·7	97·1	96·0	98·3	97·2
December	96·1	98·5	97·4	98·2	98·8
Årsmedeltal	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Tab. 6. Genomsnittspriser på *Råg* per månad åren 1904—1913.

Månad	kr. per 100 kg.			I procent av årsmedeltalen		
	Stockholm	Malmö	Köpenhamn	Stockholm	Malmö	Köpenhamn
Januari	13·71	14·18	11·79	98·1	99·2	98·8
Februari	13·89	14·39	11·79	99·4	100·6	98·8
Mars	13·81	14·26	11·65	98·8	99·7	97·7
April	13·86	14·31	11·74	99·1	100·1	98·4
Maj	14·22	14·62	12·30	101·7	102·2	103·1
Juni	14·42	14·78	12·55	103·1	103·4	105·2
Juli	14·35	14·68	12·40	102·6	102·7	103·9
Augusti	14·02	14·13	12·05	100·3	98·8	101·0
September	13·86	13·93	11·60	99·1	97·4	97·2
Oktober	13·82	13·99	11·72	98·9	97·8	98·2
November	13·92	14·17	11·80	99·6	99·1	98·9
December	13·84	14·16	11·83	99·0	99·0	99·2
Årsmedeltal	13·98	14·30	11·93	100·0	100·0	100·0

Tab. 7. Genomsnittspriser på *Vete* i Malmö och Köpenhamn månadsvis åren 1904—1913 samt 1921 och 1922, kr. per 100 kg.

Månad	1904—13		1 9 2 1		1 9 2 2		
	Skillnaden i genomsnittspriser ¹	Malmö	Köpen- hamn	Skillnaden i genomsnittspriser ¹	Malmö	Köpen- hamn	Skillnaden i genomsnittspriser ¹
Januari	+ 3·11					18·30	+ 2·64
Februari	+ 3·27				21·16	20·00	+ 1·16
Mars	+ 3·22				21·75	21·33	+ 0·42
April	+ 3·12				21·36	22·08	- 0·72
Maj	+ 3·20				22·58	23·83	- 1·25
Juni	+ 2·64				21·97	23·06	- 1·09
Juli	+ 2·92				21·62	21·80	- 0·18
Augusti	+ 2·52				21·00	20·55	+ 0·45
September	+ 2·79	26·22	22·92	+ 3·30	16·61	16·98	- 0·37
Oktober	+ 2·95	23·22	19·62	+ 3·60	16·99	16·73	+ 0·26
November	+ 3·05	20·38	18·79	+ 1·59	18·27	17·95	+ 0·32
December	+ 3·10	21·50	19·25	+ 2·25	18·79	18·45	+ 0·34
Årsmedeltal	+ 2·99						

Tab. 8. Genomsnittspriser på *Råg* i Malmö och Köpenhamn månadsvis åren 1904—1913 samt 1921 och 1922, kr. per 100 kg.

Månad	1904—13		1 9 2 1		1 9 2 2		
	Skillnaden i genomsnittspriser ¹	Malmö	Köpen- hamn	Skillnaden i genomsnittspriser ¹	Malmö	Köpen- hamn	Skillnaden i genomsnittspriser ¹
Januari	+ 2·39				21·78	18·75	+ 3·03
Februari	+ .				21·76	19·56	+ 2·20
Mars	+ ·61				21·94	20·54	+ 1·40
April	+ 2·57				21·72	21·42	+ 0·30
Maj	+ 2·32				22·61	23·55	- 0·94
Juni	+ 2·23				22·77	22·55	+ 0·22
Juli	+ 2·28				22·86	21·38	+ 1·48
Augusti	+ 2·08				18·81	20·38	- 1·57
September	+ 2·33	26·87	23·53	+ 3·34	15·61	15·65	- 0·04
Oktober	+ 2·27	23·04	20·24	+ 2·80	15·18	16·1	- 0·94
November	+ 2·37	20·45	20·09	+ 0·36	16·67	16·37	+ 0·30
December	+ 2·33	20·67	20·05	+ 0·62	16·98	17·29	- 0·31
Årsmedeltal	+ 2·37						

¹ De svenska noteringarna överstiga (+) de danska. För 1921 och 1922 avse noteringarna samma hektolitervikt å resp. vete och råg.

Nuvarande läge å brödspannmålsmarknaden.

I förestående statistiska sammanställningar hava uppgifter meddelats om, bland annat, de priser, som fr. o. m. hösten 1920 — då den statliga regleringen av spannmåls- och mjölhandeln upphörde — noterats dels för svenskt vete av normalkvalitet och dels för nordamerikanskt vete förtullat i svensk hamn. Av uppgifterna framgår, att en i regel högst betydande skillnad varit rådande mellan ifrågavarande priser. I själva verket torde det vara nu berörda förhållande — nämligen det svenska vetets osedvanligt låga pris i jämförelse med importvetets —, som framför allt väckt lantmännens uppmärksamhet och för dem framträtt som ett högst anmärkningsvärt missförhållande. Givetvis är även kärnpunkten i det spörsmål, som hänskjutits till de sakkunniga, till finnandes just här. Sakkunniga hava därför ägnat särskild uppmärksamhet åt studiet av berörda prisdifferens i syfte att få konstaterat vilka faktorer och omständigheter, som medverkat till att denna skillnad blivit så betydande, ävensom för att få utrönt, om den kan anses rimlig med hänsyn till det svenska och amerikanska vetets inbördes värde.

Åtskilliga, fullt naturliga orsaker hava motiverat, att det svenska vetet icke kunnat betalas med lika högt pris, som det utländska betingat förtullat i svensk hamn.

Det är främst kvalitetsfrågan, som här bör observeras.

Till en början skall beröras frågan om vattenhalten och dess inverkan.¹ Medan ett prima amerikanskt vete enligt uppgifter från A.-B. Malmö Stora Valskvarn endast innehåller 11—13 % vatten, är vattenhalten hos skänkt pansarvete 15—19 %. Vete förmales bäst och lättast med en vattenhalt av 15—16 %. I moderna kvarnar tvättas det i allmänhet först och undergår sedan sådan behandling samt blandas med annat vete, så att det hela får denna vattenhalt. Ett vete, som ursprungligen endast innehåller 12 % vatten och således kan upptaga 4 %, ger kvarnen följaktligen 5 % större utbyte än ett sådant, som ursprungligen innehållit 17 %. Enbart på grund av skillnaderna i vattenhalt kunna kvarnarna i genomsnitt taget räkna med 4—5 % större utbyte av amerikanskt vete än av svenskt och kunna följaktligen betala ett högre pris därför. Under innevarande år med osedvanligt dåliga bärgningsförhållanden i Sverige, men å andra sidan med huvudsaklig import av världens förnämsta kvalitetsvete (Manitobavete) har skillnaden i fuktighetshalt varit större än den nyssnämnda.

Man får emellertid icke endast taga hänsyn till den procentuella fuktighets-

*Pris-
differens
mellan ame-
rikanskt och
svenskt vete.*

*Kvalitets-
frågan.
Vatten-
halten.*

¹ Efterföljande framställning angående kvalitetsförhållandena grundar sig huvudsakligen på professor H. Nilsson-Ehles utredning om »Kvalitetsfrågan hos det svenska vetet» till Tull- och trafikkommittén samt en undersökning av fil. dr. A. Åkerman »Försök och iakttagelser rörande svenska vetesorters kvalitet» i Sveriges utsädesförenings tidskrift 1922, 2 häftet.

graden utan även till den omständigheten, att spannmål med högre vattenhalt fordrar högre skötselkostnad under lagring samt lämnar ett större lagringsvinn, vilket senare från kvarnhåll uppskattas till cirka 2 % under en tidrymd av tre månader.

Mjölutbyte
m. m.

Vidare hava de hårda utländska vetesorterna det företrädet, att de äro mycket tunnskaliga och därigenom lämna ett högre mjölutbyte. Ofta däremot äro de utländska vetesorterna behäftade med större orenhet. Våra inhemska vetesorter torde i allmänhet vara storkornigare än vissa av de utländska.

Baknings-
förmåga.

En från bagerisynpunkt synnerligen viktig sak är de hårda importerade vetesorternas större bakningsduglighet. Då mjöl av hårt vete suger till sig mera vatten än sådant av mjuka veten och detta vatten delvis kvarhållas vid bakningen, erhålles en större viktsmängd bröd än av samma kvantitet svenskt vete. Härigenom bli de hårda vetena givetvis mera lönande att förarbeta och kunna därför betalas högre. Enligt vad prof. Ehle omnämner i sin anförda utredning, har vid Malmö Valskvarn vid verkställda bakningsförsök amerikanskt vårvetemjöl vid jämförelse med enbart skånskt vetemjöl (av 1920 års skörd) givit 19 % högre viktsmängd bröd genom större vattenupptagande förmåga. Den starkare absorptionsförmågan gent emot vatten hos mjöl av hårda veten, beror icke blott på att detta mjöl är så mycket torrare än sådant av svenskt vete utan är framför allt en följd av dess kemiska och fysikaliska konsistens, bl. a. dess högre glutenhalt.

Förutom egenskapen att upptaga och kvarhålla mera vatten har som bekant mjöl av hårda veten även den att giva ett porösare bröd och därigenom en större brödvolymer än sådant av mjukare. Försök utförda i Malmö visa att under det att 100 gram mjöl av ett »bakkraftigt» amerikanskt vete giver ett bröd på över 500 kubem:s volym, blir brödvolymer av mjöl av ett medelgott Pansarvete endast 400—450 kubem. Då dessutom mjöl av hårda veten i allmänhet lämnar ett bröd av vackrare utseende, inses lätt varför bagarna föredraga sådant mjöl framför mjöl av de mjuka svenska vetena.

De sakkunniga hava vid Saltsjökvärns cereallaboratorium enligt den på dylika kvarnlaboratorier vanliga metodiken låtit utföra bakningsprov av fyra olika vetemjölskvaliteter, nämligen »Best Patent» från Pillsbury Flour Mills Co., Minneapolis, märket »Kejsarkronan» från A.-B. Saltsjökvarn, kärnmjöl malet av 30 % Manitobavete och 70 % östgötavete samt ett kärnmjöl av enbart svenskt vete (östgötavete). Som bekant har östgötavetet i år ansetts äga högre kvalitet än i övriga delar av landet skördat vete.

Bakningsproven gävo följande resultat.

	Brödvolymer		Brödform
	av 100 gram mjöl i kubem.	Relations- ta	
Kärnmjöl av enbart svenskt vete	465	100	något platt
Kärnmjöl av 70 % svenskt + 30 % Manitobavete	548	118	ordinär
»Kejsarkronan»	646	139	god
Pillsbury »Best Patent»	672	145	god

Det amerikanska vetemjölet gav sålunda 45 % större brödvolymer än det svenska kärnmjölet. Något men obetydligt mindre brödvolymer gav »Kejsarkronan», medan blandningskärnmjölet (av 70 % svenskt och 30 % Manitobavete) i fråga om volymen endast översteg det svenska kärnmjölet med 18 %.

De fördelar, som bagarna erhålla genom den jämförelsevis högre viktsmängden och större volymen bröd bakat av amerikanskt vetemjöl, kunna helt naturligt ej uppskattas på samma sätt från konsumentens synpunkt. Brödets viktsökning kommer ju till stånd genom vattenupptagning, och den ökade volymen är att tillskriva brödets större porositet. Intetdera av dessa förhållanden höjer

i och för sig brödets verkliga näringsvärde utom för det fall, att de skulle inverka på dess smältbarhet, en fråga som ännu är outredd. I synnerhet för dem, som köpa sitt bröd och icke själva baka, måste dessa egenskaper snarare betraktas som fel, därför att förbrukaren därvid erhåller en mindre mängd näring än vid användning av en lika stor mängd bröd av svenskt vete.

Vidare spela vetets bärgning, lagring och torkning en viktig roll för kvaliteten.

Vete, som bärgats under ogynnsamma betingelser, har ofta en mycket dålig bakningsförmåga, i synnerhet om det börjat gro på fältet. Även om gröningsprocessen icke fortskridit så långt, att grodden blivit synlig, kan dock bakningsförmågan vara högst betydligt nedsatt. Vete, som på grund av dålig bärgning håller alltför hög vattenhalt, är, som förut nämnts, svårare att bevara och sköta, kräver stora magasinsutrymmen och kan endast i begränsad utsträckning ingå i mjölblandningen, om denna ej skall ge anledning till klagomål från konsumtionens sida.

Ett nyskördat vete bakar sig i allmänhet mindre väl och behöver lagras en viss tid för att bli »bakningsmoget». Den omständigheten, att större mängder ur bakningssynpunkt mindre goda vetepartier komma i marknaden nu mera än förr, torde i väsentlig mån förklaras av att nuvarande maskinella anordningar vid jordbruksdriften, genom tröskning på fältet o. s. v., hastigare bringa större mängder färskt vete i marknaden än förhållandet varit förut.

Genom lagring ökas efter hand vetets bakningsduglighet. Ett betydelsefullt inflytande på denna har även torkningen, vilket framför allt består däruti, att den påskyndar de förändringar under lagringen, som leda till förbättrad bakningsduglighet. Då bl. a. dessa betydelsefulla faktorer inverkan på spannmålets kvalitet hava gjorts till föremål för ingående undersökningar genom Lantbruks- och Ingenjörsvetenskapsakademierna, skola de sakkunniga ej här närmare ingå på frågan.

Under ledning av dr A. Åkerman vid utsädesföreningen i Svalöv hava under de senaste åren verkställts omfattande försök rörande bakningsförmåga och glutenhalt hos våra vanliga höstvetesorter, för vilka redogörelse lämnas i förut nämnda avhandling. Enligt de resultat, som därvid erhållits, grupperas de olika vetesorterna med hänsyn till bakningsförmågan på följande sätt, varvid vetesorterna med den lägsta bakningsdugligheten komma först.

1) Squareheadvete, Smaahvede	odlade i Sverige
2) Pansarvete II, Solvete II	» » »
3) Thulevete II och Borevete	» » »
4) Lanthöstveten	» » »
5) Kolben och liknande värveten	» » »
6) Lanthöstveten	odlade i länder med kontinentalt klimat
7) Kolbenvärvete och liknande sorter	» » » » » » »

Skillnaden mellan de två sista grupperna och de övriga beror uteslutande på klimatet, under det att skillnaden mellan de fem första är resultatet av inboende ärftliga olikheter, som göra sig gällande vid odling under samma yttre betingelser.

Ingen av våra förädlade vetesorter har visat sig ens jämställd med lantvetet i fråga om bakningsduglighet. Såväl i fråga om brödvolum som övriga egenskaper, som innefattas i begreppet bakningsförmåga, komma emellertid Borevete och Thulevete II, som ju huvudsakligen äro avsedda för mellersta Sverige, lantvetet ganska nära. De i södra Sverige hittills mest odlade sorterna, Pansarvete II och Solvete II, voro sämst. Dessa senare sorter hava emellertid en betydligt högre avkastningsförmåga än de övriga jämte andra för odlingen värdefulla egenskaper. Det blir därför en viktig uppgift för veteför-

*Bärgning,
lagring etc.*

ädlingen att söka uppdraga sorter, som med dessa egenskaper förena bättre baktingsförmåga. Dylika arbeten, som avse att förbättra våra förädlade vetesorters baktingsduglighet, hava redan igångsatts på Svalöv.

Det inhemska vårvetet har uppvisat högre baktingsduglighet än våra övriga vetesorter, men har den olägenheten, att dess avkastningsförmåga är betydligt lägre. Ett omfattande förädlingsarbete med vårvete i syfte att söka framställa högre avkastande vårvetesorter med bibehållen kvalitet har redan haft att uppvisa det resultatet, att en ny sort, Extra Kolben, med 10—15 % ökad kärnavkastning överträffar den förutvarande standardsorten i södra Sverige, Kolbenvetet. Ytterligare arbeten i denna riktning pågå för närvarande, och enligt vad prof. Ehle uppger synes det ej uteslutet att kunna ytterligare rätt avsevärt höja avkastningsförmågan, varefter vårvetet skulle kunna bli bättre konkurrensdugligt med andra vårsädesslag än vad nu är fallet och därigenom tilltaga i odling.

Av det sagda torde framgå, att kvalitetsfrågan spelar en synnerligen stor roll i fråga om värdesättningen av svenskt vete i förhållande till det utländska vete, som i regel importeras till riket.

Upphandlingsformen. Från kvarnhåll plägar göras gällande, att en värdeskillnad förorsakas därav, att den svenska brödsspannmålen icke i regel kan upphandlas i större, i kvalitets-hänseende enhetliga partier, utan måste uppköpas i småposter, ävensom att kostnaderna för intagning i kvarnen av dessa säckade småposter av svensk spannmål äro högre än den ringa kostnad, som är förenad med det utländska vetets lossning direkt från importångare.

Höstköpen av svenskt vete. En annan omständighet, som bidrager till och motiverar en del av prisskillnaden, är såsom förut angivits att en större del av den svenska spannmålen av given anledning av kvarnar och spannmålshandlare uppköpes redan under höst- och de första vintermånaderna för att sedermera av kvarnarna lagras ända fram till våren och sommaren, under det att inköpen av importvete verkställas mera omedelbart före den tid, då spannmålen förmales. Höstinköpen av svensk spannmål motivera givetvis en diskontering av priset med hänsyn till ränte-, magasinerings- och skötselkostnader samt lagringssvinn för den tid, som åtgår tills spannmålen förmales. Härtill kommer, att det riskmoment, som för uppköparen ligger i att upphandla spannmålen under hösten i och för förmalning under en längre fram liggande tidpunkt — särskild under tider med fallande pristendens — måste anses så pass betydande, att även detta framtvingar en ytterligare marginal mellan prisen å importvetet och det svenska vete, som köpes under hösten.

I samma riktning verkar också den förändring på den europeiska spannmålsmarknaden, som inträtt efter kriget, i det att argentinskt och australiskt vete, skördat omkring årsskiftet, numer i betydligt större utsträckning tillföres marknaden vid den tid, när eljest det lagrade inhemska vetet skulle förbrukas.

Den s. k. naturliga värdeskillnadens storlek. Innan sakkunniga gå vidare, torde det böra understrykas, att de prisdifferentierande faktorer, för vilka nu redogjorts, kunna betraktas såsom betingade av helt naturliga, så att säga normala förhållanden. Ifrågavarande faktorer torde i allmänhet hava gjort sig gällande icke endast under den tid, som förflutit sedan statsregleringen upphörande utan även före världskriget. Att siffermässigt ange den skillnad i pris, som motiveras av dessa faktorer tillhopatagna och vilken givetvis något varierar för olika år, möter stora svårigheter. Från kvarnhåll har gjorts gällande, att man med ledning av vunnen erfarenhet torde kunna ange ifrågavarande värdeskillnad till 9 à 10 % av priset till det svenska vetets nackdel. Från lantmannahåll åter förklaras, att nu nämnda procenttal måste anses väl höga. I detta sammanhang bör emellertid än en gång påpekas, att ovan berörda prisdifferentierande faktorer under nu löpande år motiverat en något större relativ prisskillnad än under mera normala år av

den anledning, att skillnaden i kvalitet mellan importvetet och det svenska vetet i år varit osedvanligt stor.

Sakkunniga hava här ovan såsom naturliga betecknat de prisdifferentierande faktorer, som hittills behandlats. Anledningen till detta beteckningssätt har varit den, att det knappast med fog kan göras gällande annat än att de rätteligen böra resultera i ett något lägre pris å svenskt vete än å utländskt. Men under de två senaste åren har prisskillnaden — såsom längre fram närmare skall påvisas och som för övrigt torde framgå redan av en flyktig jämförelse mellan prisdifferensen nu och före världskriget — varit så betydande, att densamma icke kan förklaras enbart av dessa hittills omnämnda faktorer. Redan det förhållande, att prisskillnaden under åren 1921 och 1922, såsom framgår av tidigare meddelade tabeller, för olika månader varierat högst väsentligt, giver vid handen, att det svenska vetets pris icke bestämts enbart av priset å importvetet.

Andra prisdifferentierande faktorer.

Rent inhemska marknadsförhållanden hava under dessa de två senaste åren i betydande mån påverkat prisbildningen å den svenska brödspannmålen och förorsakat ett större prisfall, än vad som enbart med hänsyn till kvalitet o. d. kan anses motiverat. Förhållandet har uppenbarligen varit, att de svenska lantmännen av skilda anledningar haft ett särskilt stort behov att så snart som möjligt efter skörden få sin spannmål avyttrad. Rikliga utbud hava förekommit, särskilt under hösten 1921, då landet hade rekordskörd av brödsäd. Andra avsättningsmöjligheter än till de svenska kvarnarna (direkt eller via spannmålshandlarna) hava praktiskt taget icke åtminstone för vetets vidkommande stått lantmännen till buds. Lantmännens stora behov av försäljningar och den härav föranledda konkurrensen hava å andra sidan ingalunda mötts av en stegrad villighet eller förmåga hos kvarnarna och spannmålshandlarna att hastigt mottaga det svenska vetet. Tvärtom hava kvarnarna med hänsyn till risken av ytterligare prisfall å världsmarknaden och utsikterna att längre fram kunna vid behov täcka sig med importvara till lägre priser ådagalagt viss återhållsamhet med inköpen å hemmamarknaden, vartill kommer att kvarnarna med stor säkerhet kunnat räkna med att det svenska vetet under alla förhållanden stannat kvar inom landet och alltså fanns för dem tillgängligt för uppköp vid lämplig tidpunkt.

Tillgång och efterfrågan.

Följden av detta förhållande mellan tillgång och efterfrågan har varit, att prisen å den svenska marknaden kraftigt nedgått. Här torde den väsentliga förklaringen till den osedvanligt stora prisskillnaden vara att söka.

I den statistiska redogörelsen har framhållits, att kvarnarnas pris å vete-mjöl i stora drag anslutit sig till importmjölens pris, som i sin tur följt världsmarknadspriset. Då även priset å det importerade vetet helt bestämmas av världsmarknadsläget och alltså undandrager sig varje påverkan från de svenska kvarnarnas sida, vore det ur affärssynpunkt naturligt om kvarnarna för att kunna uppehålla räntabiliteten i sin hantering sökte att öva inflytande på det svenska vetets pris. Så vitt sakkunniga kunna finna kan den stora nedgången i pris icke tillskrivas någon av Svenska kvarnföreningen organiserad åtgärd.¹ Däremot torde det kunna sägas, att de enskilda kvarnarna — på grund framför allt av lantmännens kraftiga utbud och nödtvång att sälja till de inhemska avnämarna — lyckats så utnyttja situationen, att de kunnat upphandla svenskt vete till sådana priser, som kvarnen med hänsyn till mjölpris, importvetets pris och andra driftkostnader funnit sig kunna betala. Härigenom torde kvarnarna i avsevärd grad hava haft till sitt förfogande ett medel att i viss

Kvarnarnas ställning till spannmålsprisen.

¹ I fråga om Svenska kvarnföreningen, dess tillkomst, organisation och verksamhet m. m., hänvisas till *Trustlagstiftningskommitténs* den 21 december 1921 avgivna betänkande, sid. 43 ff.

mån undgå sådana av depressionen förorsakade förluster, som näringslivet i övrigt över så gott som hela linjen fått vidkännas.¹

Jämväl den omständighet, att den svenska spannmålshandeln i betraktande av de stora riskmoment, som förefinnas under fallande konjunkturer, samt på grund av den allmänna depressionen och kreditinskränkningen icke på samma sätt som tillförne kunnat under hösten på spekulation uppköpa spannmål, lärer hava bidragit till det för lantmännen ogynnsamma läget.

Av det förestående framgår, att en serie av faktorer hava medverkat till den stora prisskillnad, som under senaste tid rått mellan importerat och svenskt vete. Det har visats, att dessa kunna i stort sett uppdelas i tvenne olika kategorier, dels mera naturliga, beroende på kvalitetsförhållanden m. m., och dels sådana, som betingats av rent inhemska marknadsförhållanden. Svårigheten att siffermässigt få fram ett uttryck för förstnämnda slag av prisdifferentierande faktorer har tidigare berörts. Enligt sakkunnigas förmenande torde man emellertid kunna erhålla en ungefärligen riktig bild härav genom att göra en jämförelse mellan priset å danskt vete med världsmarknadspriset. Det danska vetets kvalitet torde kunna anses ungefärligen motsvara skånevetets, och om noteringarna i Malmö på skånskt vete så omräknas, att de komma att avse skånskt vete av samma hektolitervikt som den danska noteringen evalueerad i svenska kronor i Köpenhamn avser, måste differensen mellan importvetets pris i Köpenhamn och ifrågavarande noteringar å danskt vete betraktas såsom en tämligen god mätare jämväl å den värdeskillnad, som med hänsyn till kvalitetsförhållanden, världsmarknadsläge och de övriga, här ovan såsom naturliga betecknade faktorer råder mellan importvete och svenskt vete. Importvetets pris i Köpenhamn torde utan vidare kunna sättas lika med importvetets pris i svensk hamn oförtullat.

I efterföljande tabell återfinnes i den första kolumnen uppgift å den i Sverige under de senaste månaderna faktiskt rådande prisskillnaden mellan å ena sidan amerikanskt vete i svensk hamn förtullat och å andra sidan skånskt vete (Malmönoteringen), omräknad till samma hektolitervikt som den danska noteringen avser (jämför tab. 7 å sid. 20). Den andra kolumnen anger differensen mellan priset å amerikanskt vete oförtullat i svensk hamn och prisnoteringen för danskt vete. I den tredje och sista kolumnen är skillnaden uträknad mellan den första och andra kolumnens uppgifter. Här får man alltså fram de ungefärliga belopp, varmed det svenska vetets pris, på grund av rent inhemska marknadsförhållanden, understigit världsmarknadspriset med fullt utnyttjande av den svenska spannmålstullen.

¹ I *Trustlagstiftningskommitténs* nyssnämnda betänkande ges uttryck åt en liknande uppfattning. I sagda betänkande (sid. 69) anföres följande: »Erfarenheten från de monopolistiska sammanslutningarnas verksamhet ger vidare vid handen, att en metod, som ofta förekommer i nedgångstider för att vinna ersättning för förluster å ineliggande lager — liksom även under andra konjunkturer för att öka vinsten — är, att en dylik sammanslutning söker nedpressa prisen vid köp från producenten å den marknad sammanslutningen behärskar under den nivå, som skulle ernåtts i händelse av fri konkurrens mellan köparna. Det torde icke kunna bestridas, att förutsättningarna för en dylik prispolitik vid kvarnarnas inköp från de svenska producenterna av deras spannmål för närvarande, d. v. s. under oktober—november 1921, äro att betrakta som gynnsamma. Dels ligga nämligen kvarnarna inne med stora lager, samtidigt som konsumtionen nedgått, till följd varav efterfrågan är minskad, dels intaga säljarna en svag ställning bland annat av det skäl, att utbudet är fördelat på ett stort antal händer. Även om det är riktigt, såsom från kvarnarnas sida uppgivits, att uttryckligt avtal dem emellan icke föreligger rörande prissättningen vid inköp av spannmål å den svenska marknaden, är det därigenom ingalunda utslutet att kvarnarna till följd av faktiskt bestående förhållanden förmå utöva och även utöva ett starkt tryck nedåt på den inhemska marknadens spannmålspris. Till följd av kommitténs begränsade befogenhet att inhämta upplysningar, kan emellertid en närmare undersökning härav icke verkställas.»

		Skillnad mellan amerikanskt vete i svensk hamn förtullat samt skänskt vete	Skillnad mellan amerikanskt vete i svensk hamn oförtullat samt danskt vete	Skillnad mellan första och andra kolumnen
		(k r o n o r p e r 1 0 0 k i l o g r a m)		
sept.	1921	7.79	3.88	3.91
okt.	»	6.38	2.78	3.60
nov.	»	8.42	2.81	5.61
dec.	»	7.30	2.35	4.95
jan.	1922	7.16	2.60	4.56
febr.	»	8.79	2.75	6.04
mars	»	8.35	1.57	6.78
april	»	10.04	2.12	7.92
maj	»	8.62	0.17	8.45
juni	»	3.03	-1.76	4.79
juli	»	2.88	-1.00	3.88
aug.	»	1.80	-1.45	3.25
sept.	»	5.74	1.67	4.07
okt.	»	7.31	3.87	3.44
nov.	»	6.23	2.85	3.38
dec.	»	5.91	2.55	3.36

Tabellen visar, att ett betydande underpris rått å svenskt vete i förhållande till världsmarknadspriset med tillägg av tullen. Sakkunniga vilja dock betona, att ifrågasvarande siffror icke torde böra betraktas såsom annat än approximativa, enär det danska och svenska vetets kvalitet givetvis icke kunna helt jämföras och även vissa andra skiljaktigheter beträffande den svenska och danska spannmålsnoteringen kunna förefinnas, men i stort sett torde de i den sista kolumnen angivna siffrorna kunna karakteriseras såsom en mätare på det lägre pris, som det svenska vetet enbart på grund av rent inhemsk marknadsförhållanden fått vidkännas. Det är av vikt att konstatera, att motsvarande underpris för tiden före världskriget var väsentligt lägre, i det sagda underpris under åren 1903—1912 varierade, per år räknat, mellan 0.21 kr. och 1.35 kr. per 100 kg.

En faktor, som för de svenska odlarna i realiteten försämrat prisläget i fråga om den svenska brödsäden, men som icke kommit till uttryck i prisnoteringarna, är stegringen i de inhemska fraktsatserna. De i det föregående anförda noteringarna å vete och råg enligt svensk spannmålsnotering avse nämligen parti-priset banfritt noteringsorten. Frakten från produktionsorten till kvarnen får följaktligen betalas av producenten eller får denna vidkännas motsvarande avdrag från noteringen.

Enligt av sakkunniga inhämtade upplysningar torde man kunna räkna med, att fraktkostnaderna för den svenska brödsädens transport på järnväg till kvarn vid närvarande tidpunkt ligga ungefär 140 % över motsvarande fraktkostnader 1913. Medelfraktkostnaden för vete och råg (med en beräknad medeltransportlängd av 74 km.) i vagnslastgodstrafik å statens järnvägar hade sålunda från 1913 till senare delen av 1922 stegrats från 39 öre till 94 öre, allt per 100 kilogram.

Beträffande åter fraktkostnaderna vid import av utländskt vete hava sakkunniga inhämtat, att fraktkostnaden för vete från New York till svensk importhamn från 1913 till 1922 stegrats från 9 å 11 kronor till 15 å 17 kronor, allt per ton, d. v. s. en ökning med cirka 60 %.

Den omständigheten, att vida större stegring ägt rum beträffande kostnaderna för den svenska brödsädens transport till kvarn än i fråga om importvetets transport till riket, har uppenbarligen bidragit till att ställa den svenska spannmåls-

Fraktfrågan

målsodlaren i ett avsevärt sämre förhållande till världsmarknadspriset än som framgår av noteringarna.

Rågprisen. Vad beträffar svensk råg äro förhållandena i det stora hela analoga med vad som gällt i fråga om vetet. Sakkunniga hava därför icke ansett nödigt att närmare ingå på prisförhållandena beträffande råg, och detta så mycket mindre som en jämförelse med utlandspriset här torde hava mindre intresse i betraktande av att den svenska rågproduktionen ungefärligen motsvarar landets behov, och import av råg av denna anledning praktiskt taget icke förekommer. Rågpriserna hava någorlunda följt prisen å svenskt vete, i det rågen i regel betalats en eller annan krona lägre än det svenska vetet.

Behovet av åtgärder.

Med ledning av vad här ovan anförts hava sakkunniga alltså kunnat konstatera, att priserna å svensk brödsäd åtminstone från och med hösten 1921 befunnit sig på en nivå, som legat väsentligt under världsmarknadspriset med tillägg av tullens hela belopp. Prisskillnaden har varit så betydande, att den icke kunnat förklaras endast med hänsyn till den svenska varans något lägre kvalitet eller sådana världsmarknadsförhållanden, som övat inflytande å spannmålsmarknaden såväl i Sverige som t. ex. Danmark. Till stor del har prisskillnaden befunnits förorsakad av rent inhemska marknadsförhållanden, för vilka i det föregående redogjorts. I jämförelse med tiden före världskriget framträder prisläget så mycket mera ogynnsamt för den svenska brödsädesproduktionen, som utredningen visat, att, sedan hänsyn tagits till kvalitetskillnad o. d., det svenska vetet, i förhållande till världsmarknadspriset med tillägg av tullens hela belopp, betingat ett underpris, såsom förut nämnts, varierande för tiden sept. 1921—nov. 1922 från ungefär 3.25 kr. till 8.45 kr. per 100 kilogram, medan motsvarande underpris under tiden före världskriget höll sig, per år räknat, mellan 0.21 kr. och 1.35 kr. per 100 kilogram.

Det prisläge, som under senaste tiden rått och fortfarande råder beträffande den svenska brödsädesproduktionen, måste alltså betraktas såsom mindre tillfredsställande. Givetvis är det de svenska jordbrukarna, enkannerligen odlarna av brödsäd till avsalu, som svårast och mest omedelbart hava kännning av berörda missförhållanden. Men det torde icke med fog kunna bestridas, att den allmänna betydelse, som jordbruksnäringen äger för riket, och vikten för det hela av någorlunda trygga förhållanden för vår spannmålsodling, göra det till en angelägenhet av allmän innebörd att noggrant undersöka, huruvida några framkomliga vägar stå till buds för ernående av förbättrade prislevering förhållanden i fråga om den svenska brödsäden. Rimligt synes vara, om förhållandena om möjligt så till vida återföras till läget före världskriget, att den svenska brödsädesproduktionen må kunna vinna avsättning till priser, som i jämförelse med världsmarknadspriset icke för odlarna äro mindre gynnsamma nu än före kriget.

Åtskilliga uppslag och yrkanden för frågans ordnande hava framkommit i de framställningar i ärendet, som ingivits till jordbruksdepartementet och vilka därefter överlämnats till de sakkunniga.

Importförbud.

Vad beträffar det i flertalet av dessa framställningar framförda yrkandet, att införsel förbud måtte införas å vete och råg, malen och omalen, har herr statsrådet i de vid sakkunnigas tillkallande uppdragna riktlinjer uttalat, att dylik importreglering icke kunde ifrågakomma. Med hänsyn härtill hava

sakkunniga icke funnit sig behöriga att ingå i närmare diskussion av berörda förslag.

Enligt de riktlinjer, som av herr statsrådet angivits vid de sakkunnigas tillsättande, skulle de, därest statsåtgärder funnes erforderliga för att få avsättningen av svensk brödspannmål tryggad, bl. a. och i första hand taga under övervägande i vad mån det lämpligen låte sig göra att vinna det önskade syftet genom överenskommelse med kvarnindustrien. De sakkunniga hava i anledning härav satt sig i förbindelse med representanter för Svenska kvarnföreningen i syfte att på överenskommelsens väg få till stånd sådant åtagande från föreningskvarnarnas sida, att viss bestämd myckenhet spannmål vunne avsättning under viss fixerad tidrymd och till lägst sådana priser, som i förhållande till världsmarknadspriset av sakkunniga kunde anses riktigt avvägda. Sedan sakkunniga med representanter för kvarnföreningen ingående dryftat denna fråga och begärt, att föreningen ville ange vad föreningen i sådant hänseende kunde åtaga sig, har från föreningen under hand lämnats följande förslag till uppgörelse i frågan.

*Ifrågasatt
kvarnartal.*

Svenska kvarnföreningen skulle erbjuda sig att under tiden 15 november 1922 till 15 februari 1923 — under förutsättning av utbud från odlare samt i mån av utrymme — inköpa svenskt vete och svensk råg av full marknadsgill vara, vilken finge vara högst en procent mälad, till en myckenhet av 35 000 ton vete och 20 000 ton råg. För normalviktig vara skulle erläggas ett pris med reglering efter den officiella skalan, vilket skulle avse leverans vid kvarn och angivas genom vanlig notering varje tisdag och fredag. Föreningskvarnarna skulle förbinda sig att erlægga det noterade priset intill dess ny notering sattes.

Priset för vete skulle för den ovannämnda tiden uträknas så att det motsvarade priset för 78 kgs argentinskt Barletta Russovete cif svensk hamn oförtullat med ett tillägg av kr. 1.25. Detta pris skulle utgöra grundpriset och noteras i Göteborg för Västergötland och Bohuslän, i Halmstad för Halland, i Kalmar för Småland, i Norrköping för Östergötland och Södermanland samt i Stockholm för Mälardalen och Uppland, samt 50 öre lägre i Malmö för Skåne och Blekinge och i Örebro för Närke. Priset för råg skulle vara 3 kronor lägre än grundpriset för vete å samtliga ovannämnda platser utom Örebro, Göteborg och Halmstad, där priset skulle vara 3.50 kr. lägre än grundpriset för vete.

Detta erbjudande lämnades under villkor, att svenska kvarnar, som icke tillhörde föreningen, iklädde sig samma skyldighet för inköp av en kvantitet, som stode i proportion till den kvantitet, som föreningsmedlemmarna förbundit sig inköpa.

Innan sakkunniga ansågo sig böra ingå i underhandlingar med utom föreningen stående kvarnar, funno sakkunniga det nödvändigt att närmare bedöma, huruvida förslaget vore av beskaffenhet, att detsamma överhuvud taget borde från statens sida godtagas. Härvidlag hade sakkunniga bl. a. att taga under övervägande, huruvida den föreslagna prisrelationen mellan svenskt och utländskt vete kunde anses riktig. De sakkunniga, som i ärendet rådgjort jämväl med representanter för jordbruksnärningen utom de sakkunniga, funno att så icke kunde anses vara fallet. Emellertid sökte sakkunniga genom nya överläggningar med kvarnföreningen få till stånd en förbättring i anbudet, närmast åsyftande en höjning av det föreslagna pristillägget till kr. 2.25. Då från kvarnföreningens sida meddelades, att kvarnarna i detta avseende ej kunde gå längre än i förslaget angivits, ansågs frågan fallen, varom på sin tid meddelande lämnats till herr statsrådet.

Då alltså något resultat ej ernåtts vid ifrågavarande förhandlingar och sakkunniga icke heller kunnat under de givna förutsättningarna utfinna andra utvägar för att redan under denna säsong förhjälpa brödsädsproducenterna till

*Åtgärder för
kommande
skördeår.*

ett bättre läge, hava sakkunniga upptagit till prövning frågan om vilka åtgärder, som för en kommande skörd kunde ifrågasättas för ernående av en förbättrad situation. Det har nämligen för sakkunniga framstått såsom en angelägenhet av vikt, att man i tid inrättade sig för att om möjligt förebygga att även under kommande skördeår en alltför stor och onaturlig prisskillnad bleve rådande mellan världsmarknadspriset med tillägg av tullen och de inhemska brödsädespriserna.

Då den förnämsta anledningen till de påtalade missförhållandena synta ligga däri, att lantmännens osedvanligt stora behov av och önskan att särskilt under höstmånaderna kunna sälja spannmål icke tillnärmelsevis motsvarats av kvarnarnas intresse av uppköp, så läser problemet huvudsakligen omfatta att finna utvägar som antingen på det sätt stärka lantmännens ställning, att dessa göras mindre beroende av en omedelbar avsättning till de svenska uppköparna — kvarnarna eller ock skapa ökat intresse och villighet samt större förmåga hos kvarnarna att upphandla den svenska brödsäden.

I förstnämnda hänseende torde åtskilligt kunna ernås genom åtgärder, beroende mera direkt av lantmännens egna strävanden. Sakkunniga syfta här på sådana frågor som kraftigare försäljningsorganisationer lantmännen emellan, ändamålsenligt ordnade lagringsförhållanden m. m. Berörda spörsmål äro givetvis värda all uppmärksamhet, men torde det icke åtminstone för närvarande kunna ifrågasättas att härvidlag påyrka några direkta statsåtgärder. Vad särskilt lagringsfrågan angår, vilja sakkunniga dock erinra om det betänkande, som nyligen avgivits av den den 3 juli 1916 tillsatta lagerhus- och kylhuskommittén.

Emellertid torde det böra observeras, att, även om det skulle lyckas att framskapa starka försäljningsorganisationer mellan producenterna samt lagringsfrågan ordnades på ett lyckligt sätt, lantmännens beroende av kvarnarna i viss mån dock skulle kvarstå av den anledning, att den svenska brödsannmålens likvisst förr eller senare under årets lopp i regel icke utan fullständig förlust av tullskyddet kan få andra avnämare än de svenska kvarnarna. Dessa komma därför alltjämt att gent emot lantmännen intaga en starkare ställning, ty kvarnarna å sin sida hava ju genom rätten till tullrestitution vid export av mjöl tillgång icke endast till den svenska marknaden utan även till världsmarknaden.

I detta sammanhang må erinras om vad som tidigare anförts beträffande tullrestitution vid kvarnarnas mjöllexport, en anordning, som i den form den förefinnes, gör det möjligt för kvarnarna att genom vid vissa tillfällen bedriven mjöllexport även för den i exportmjölet ingående inhemska spannmålen erhålla gottgörelse motsvarande den tull, som är åsatt importerad brödsäd.

I flera av de remitterade framställningarna hava förslag framställts om införande av s. k. utförselbevis å spannmål, något som i vissa hänseenden skulle bliva en motsvarighet till kvarnarnas rätt till tullrestitution vid mjöllexport. Sakkunniga hava därför upptagit detta spörsmål till utredning. Därvid har det visat sig, att man häri synes äga ett medel, som på ett relativt enkelt och snabbt sätt skulle kunna åtminstone under vissa förutsättningar och i viss omfattning vidga avsättningsmöjligheterna för den svenska spannmålen och samtidigt förebygga allt för onaturliga prisdifferenser mellan importvara och svensk brödsannmål. Sakkunniga skola strax återkomma till denna fråga.

Innan sakkunniga ingå i en närmare utredning rörande utförselbevisen, vilja sakkunniga beträffande antydda eventuella anordningar för frågans ordnande genom utvägar, som skapa ökat intresse och villighet samt större förmåga hos kvarnarna att upphandla den svenska brödsäden, framhålla, att dessa anordningar, till vilka kunna räknas höjd tull (eventuellt i förening med något kvarnavtal) eller fullständigt spannmålsmonopol, omfatta spörsmål av den beskaf-

Lantmännens försäljningsorganisationer, lagringsfrågan.

Utförselbevis.

Andra åtgärder.

fenhet, att det icke lärer ankomma på sakkunniga att över huvud taget syssla med dessa, något som tiden för övrigt icke medgivit.

Sakkunniga övergå nu till att närmare behandla förslaget om utförselbevis å spannmål.

Utförselbevis.

Frågan om införande i Sverige av utförselbevis för spannmål är icke ny. Den s. k. 1906 års tulltaxekommitté hade med anledning av framställningar i ämnet föreslagit ett system med utförselbevis för råg, vete och korn. Följande bestämmelser ifrågasattes till intagande i tulltaxeförordningen. Den, som av omalen råg, omalet vete eller omalet korn, varöver han utan hinder av tullverket kunde inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angäve och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utförde minst 500 kilogram av någotdera slaget, skulle äga, för så vitt den utförda varan skäligen kunde anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av Generaltullstyrelsen utfärdat bevis, som berättigade honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att, inom en tid av högst sex månader efter varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen spannmål av följande slag, nämligen råg, vete, korn eller majs, till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, vore lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara.

*Tidigare
förslag i
Sverige.*

Berörda förslag ävensom den allmänna frågan om lämpligheten av utförselbevis i Sverige blev därefter föremål för en av professor Eli F. Heckscher på uppdrag av chefen för finansdepartementet verkställd utredning, vilken avslutades den 28 september 1911. Sakkunniga tillåta sig hänvisa till berörda utredning. Här må endast framhållas, att slutresultatet av utredningen var ett uttalande, att utförselbevis för spannmål *icke* borde komma till användning i Sverige.

*Professor
Heckschers
utredning.*

Tyskland är som bekant det enda land, där utförselbevisinstitutet förekommit. Härvid hava tvenne olika system för utförselbevis (Einfuhrschein) kommit till tillämpning.

*Olika system
av utförsel-
bevis i Tysk-
land.*

Enligt det ena systemet, som infördes 1894, skulle vid utförsel av marknadsgill vara av omalen vete, råg, havre, korn, baljväxter, raps och rovor, utgörande minst 5 deciton, exportören erhålla ett bevis, som berättigade honom att tullfritt införa en mot bevisets tullvärde svarande mängd av *samma* varuslag som det, över vars utförsel beviset utfärdats.

Även innehavare av kvarnar och malterier erhöle rätt att vid utförande av sina produkter (mjöl, gryn och malt) erhålla bevis för en motsvarande mängd spannmål.

Förbundsrådet skulle utfärda närmare bestämmelser för bevisens form, deras giltighet och varans marknadsgillhet. Dessutom skulle förbundsrådet vara berättigat att medgiva bevisens användning såsom tullbetalning även för andra varor än dem, för vilka bevisen utfärdats.

Enligt de av förbundsrådet utfärdade bestämmelserna fingo bevisen en giltighetstid av 10 månader och gällde under de fyra första månaderna uteslutande för införande av samma spannmålsslag, under därpå följande två månader valfritt antingen för införsel av samma spannmål eller som tullbetalning för vissa kolonialvaror och lysoljor, samt under de sista fyra månaderna uteslutande såsom tullbetalning för de specificerade icke till spannmål hörande varorna.

I denna form för utförselbevisens användning vidtogos 1902 några högst betydelsefulla ändringar, vilka trädde i kraft den 1 mars 1906. Enligt detta

nya system, till vilket tulltaxekommittén i huvudsak anslutit sig, utvidgades rätten att använda bevisen vid införsel ej blott, såsom förut, av *samma* spannmålsslag som det utförda utan även av *andra* sådana spannmålsslag, för vilka utförselbevis utfärdas, än det utförda varuslaget. Däremot inskränktes rätten att använda utförselbevisen som tullbetalning för andra varor än spannmål till kaffe och petroleum. Giltighetstiden för bevisen inskränktes till sex månader, men under hela denna tid finge bevisen användas för spannmål eller petroleum och kaffe.

Skulle utförselbevis för närvarande tidpunkt anses böra komma till tillämpning i Sverige, synes följande system böra ifrågakomma.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till införsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla en vederbörande tullförvaltning utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till införsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara.

Utförselbeviset skulle alltså få gälla som tullikvid vid import icke endast av omalet vete eller omalen råg utan jämväl av mjöl härav.

Till frågan om utförselbevis jämväl för korn återkomma sakkunniga längre fram.

Anledningen till att spørsmålet om utförselbevis ånyo göres till föremål för utredning, är tidigare angiven, nämligen att sådana anordningar hava visat sig behövliga, som kunna tänkas till en mera naturlig gräns minska skillnaden i pris mellan importerad och svensk brödsäd samt möjliggöra för de svenska brödsädesproducenterna att nå en vidare avsättningsplats för sin vara än den, som hittills betingats därav att de svenska kvarnarna varit praktiskt taget de enda avnämarna i sista hand av den svenska brödsäden.

Det gäller då till en början att undersöka, huruvida och i vad mån nu berörda system verkligen kan tänkas medföra fördelar av angivet slag för den svenska brödsädesproduktionen. Den inkomst, som en exportör av svensk brödsäd under dylikt system ernår vid försäljning genom införsel av t. ex. 100 kilogram vete eller råg bestämmes dels av det nettopris han faktiskt erhåller vid försäljningen till utlandet, och dels av det salupris, som det på grund av exporten erhållna utförselbeviset kan betinga.

Man torde kunna utgå ifrån, att det högsta pris, som i exportlandet kan ernås för den svenska varan, sammanfaller med priset å världsmarknadsvaran (exempelvis amerikanskt vete, om fråga är om vete) *minskat* med den här ovan nämnda s. k. naturliga — av kvalitetsförhållanden m. m. förorsakade — prisdifferensen mellan importvara och svensk vara. Men detta högsta pris gäller givetvis cif hamn i exportlandet. Härifrån bör därför — om man vill komma fram till den svenska exportvarans pris i svensk avsättningsort — dragas samtliga kostnader för införseln, såsom lastningskostnader, frakt från svensk hamn till exportorten, assurans, viss räntekostnad och försäljningskostnad samt svinn under transporten. Nu berörda exportkostnader komma givetvis att växla, i främsta rummet allt efter som fraktkostnaderna ökas eller minskas, beroende på avståndet till exportorten.

Ett exempel torde schematiskt åskådliggöra vad nu sagts angående nettopriset vid export. I oktober 1922 noterades amerikanskt vete oförtullat i skandinavisk importhamn till 20-60 kronor per 100 kilogram. Den mera nämnda av

Nu ifrågasatt anordning med utförselbevisssystem i Sverige.

Utförselbevisens betydelse för producenterna och exportörerna.

kvalitetsförhållanden o. d. betingade s. k. naturliga prisdifferensen har här ovan för sagda månad beräknats till 3·87 kr. Frånträdes denna från det amerikanska vetets pris, erhålles ett pris av 16·73 kr., vilket sammanfaller med priset å danskt vete under ifrågavarande månad. Man kan då antaga, att svenskt vete, för vilket i Sverige vid dåvarande tid erhöles 17·58 kronor, bör kunna avsättas i ett icke tullskyddat exportland för 16·73 kronor per 100 kilogram. Men härifrån har man att draga exportkostnaderna, vilka, för att taga ett exempel, kunna sättas till, låt oss säga, 1 krona 25 öre per 100 kilogram. Den svenska exportören skulle då kunna tillgodoräkna sig ett nettopris för vetet av ungefär 15·50 kronor per 100 kilogram.

Det har emellertid här ovan betonats, att den inkomst, exportören erhåller, bestämmes icke enbart av nettoförsäljningspriset å spannmålen utan därtill bör läggas det belopp, han kan erhålla genom överlåtelsen av det utförselbevis, som han erhållit vid utförseln. Utan vidare inses, att utförselbevisets saluvärde teoretiskt sett kan tänkas variera från 0 till 3·70 kronor, räknat för ett bevis, gällande för 100 kilogram spannmål. Då utförselbeviset, enligt det ovan angivna systemet, skulle gälla som likvid för ett debiterat tullbelopp av 3·70 kronor vare sig man inför omalen brödsäd eller mjöl därav och i följd härav icke endast kvarnar och spannmålsimportörer utan även mjölimportörer torde komma att uppträda som uppköpare av utförselbevis, så torde man hava all anledning att räkna med att utförselbevisets saluvärde icke kommer att nämnvärt understiga dess nominella värde (3·70 kronor) med större belopp, än som kan beräknas fullt täcka den ränteförlust m. m., som förorsakas genom att utförselbevisen understundom upphandlas viss tid före deras utnyttjande vid import.

I det fall åter, att utförselbevisen skulle berättiga till tullfri införsel endast av omalen brödsäd, bleve möjligheterna att avsätta utförselbevisen i högsta grad beroende av kvarnarna, de enda förbrukarna av importerad, omalen brödsäd, något som högst sannolikt skulle medföra sådan inskränkning i den fria konkurrensen om bevisen, att deras saluvärde sjönke avsevärt under det nominella beloppet. Betydelsen av att bevisens saluvärde hållas uppe och systemet därigenom göres effektivt motiverar tydligen införandet av ovan ifrågasatta bestämmelse om utförselbevisens giltighet som tullikvid jämväl vid import av mjöl.

Om man återvänder till det nyss anförda exemplet och antager, att ifrågavarande exportör lyckats avyttra utförselbeviset till, låt oss säga 3·50 kr., så ökas hans inkomst på exportaffären från det belopp, 15·50 kronor, som antagits såsom nettoexportpriset för varan, till sammanlagt 19 kr. per 100 kilogram. Som tidigare nämnts, angavs priset i Sverige å svenskt vete vid berörda tidpunkt till 17·58 kr., vadan utförselbevisets införande skulle medfört, att exportören kunnat ernå ungefär 1·50 kr. högre pris. Fördelen för exportören med utförselbevis ligger uppenbarligen däri, att denne kan uppsöka den utländska marknaden vid sådana tillfällen, då de svenska marknadsförhållandena nedtryckt det svenska priset *så mycket under* den nivå, som med hänsyn jämväl tagen till kvalitetsskillnad o. d. betingas av världsmarknadsläget, att den svenska varans underpris överstiger exportkostnaderna och diskonteringen av utförselbeviset. Så skulle exempelvis med fördel hava kunnat ske under september 1922. Vid dylikt läge inträder en konkurrerande faktor, så till vida att de svenska spannmålsförsäljarna icke bliva beroende enbart av de inhemska uppköparna (kvarnarna).

Det förda resonemanget har närmast belyst, huru förhållandet ter sig för den, som exporterar spannmålen. Syftet med hela anordningen är emellertid, att brödsädsproducenterna i gemen skola, så långt möjligt är, hava gagn därav. Frånsett det förhållande, att lantmännen själva, genom sina organisationer, kunna tänkas taga exporten i egen hand — uteslutet synes icke heller vara,

att den bestämmelsen infördes, att rätten till erhållande av utförselbevis skulle förbehållas lantmannasammanslutningar —, lärer det vara högst sannolikt, att ett stegrad pris för dem, som verkställa exporten, i sin ordning medverkar till en allmän lyftning av prisnivån för den svenska brödsäden, åtminstone i de fall, då en mera omfattande export ifrågakommer. Härvid torde man emellertid icke böra förbise, att en viss tröghet i marknadsförhållandena nog kommer att i någon mån stäcka den stigande tendens, som i och för sig kunde väntas bliva en följd av stegrade exportpriser. Härtill kommer även, att en dylik stegring i det svenska prisläget givetvis skulle innebära en ökad kostnad för den svenska kvarnindustrien, som då skulle nödgas betala den svenska spannmålen till högre pris, än om utförselbevis icke existerat. En av utförselbevis skapad tendens till lyftning av de svenska spannmålsprisen torde därför sannolikt komma att mötas av ett visst motstånd från kvarnarnas sida.

En förutsättning för att utförselbevisen skola kunna bli för lantmännen av någon praktisk betydelse är, att exportmöjligheter finnas. Huru härmed kan komma att förhålla sig, är givetvis svårt att på förhand bedöma. Det är att märka, att en icke oväsentlig rågexport under de senaste åren ägt rum till vissa av våra grannländer. Sakkunniga hava gjort försök att få uttrönt, huruvida även för framtiden — och särskilt därest utförselbevis införas — avsättning för export kunde vara till finnandes. Därvid har från spannmålshandlars-håll uppgivits, att förutsättningar synas föreligga för dylik export särskilt beträffande den svenska rågen, vilken på grund av sin ypperliga kvalitet torde kunna vinna en aktad plats på den utländska marknaden.

Som sammanfattning av det nu sagda beträffande utförselbevisens verkningar i fråga om prisläget för den svenska brödsäden torde kunna sägas, att ett införande av utförselbevis sannolikt skulle medföra en mera naturlig prisrelation mellan den svenska spannmålen och importvaran.

Det bör nu undersökas, huruvida ett införande av utförselbevis kan tänkas för andra intressen än brödsädesodlarnas medföra olägliga verkningar. Vad inverkan kan systemet få på mjölpriset inom landet?

Det har tidigare framhållits, att priset å det vetemjöl, som tillverkas i Sverige, i stort sett tämligen noggrant regleras av det pris, vartill importerat mjöl, förtullat, kan försäljas inom riket. Mjölimporten eller möjligheten att relativt hastigt förse den svenska marknaden med utländskt mjöl till världsmarknadspris (+ tullen) tvinga kvarnarna att för svenskt vetemjöl hålla ungefär samma pris, som motsvarande utländska mjölsort kan betinga vid försäljning i Sverige. Å andra sidan torde kvarnarna, såsom framgår av den tidigare meddelade statistiken, i regel icke heller hålla lägre mjölpris än denna konkurrens med utländskt mjöl betingar. Viss marginal finnes emellertid här, särskilt därigenom att de svenska mjölprisen icke ändras lika hastigt som de utländska. En viss betydelse har även det förhållande, att de svenska kvarnarna tack vare sin försäljningsorganisation och genom sitt rabattsystem åt grossisterna kunna tillförsäkra sig en relativt tryggad avsättning av mjöl, oberoende av smärre växlingar i importmjölets pris.

Ett införande av system med utförselbevis skulle givetvis icke på minsta sätt fördyra importmjölets pris. Tvärtom, såvida systemet skulle få någon inverkan på dettas pris, vore det mera sannolikt, att en sänkning av importmjölpriset skulle inträda, tack vare den omständighet, att mjölimportörerna torde kunna få en viss mindre vinst genom att likvidera tullbeloppet vid mjölimporten medelst utförselbevis, som inköpts till ett något lägre pris än bevisets nominella belopp. Frågan blir då den, om prisen å svenskt mjöl genom utförselbevisens införande kan antagas stiga och detta oaktat konkurrensen med utländskt mjöl åtminstone icke försvagas genom utförselbevisens existens. Man torde nog kunna räkna med, att, för så vitt utförselbevisen faktiskt åstadkomma

Utförselbevisens inverkan å mjölprisen.

en eljest icke inträdd stegring av den svenska brödspannmålens pris, kvarnarna måste få ett påtagligt ekonomiskt intresse att på något sätt söka avbördas sig den extra kostnad, som spannmålsprisens höjning rent primärt för dem förorsakat. Ett verksamt utförselbevisystem leder otvivelaktigt till en ökad strävan hos kvarnindustrien att vid mjölförsäljningen få täckning för den merkostnad, som spannmålsprisens stegring skapar. Huruvida denna rent naturliga strävan hos de såsom affärsföretag drivna kvarnarna kan förverkligas, är givetvis svårt att på förhand avgöra. Sannolikt är, att det vid vissa tillfällen kommer att kunna uttagas något högre pris å det svenska mjölet än som skulle varit fallet, därest kvarnarna icke haft den press på sig, som utförselbevisens verkningar åstadkommit, men i stort sett torde den utländska mjölkonkurrensen fortfarande komma att reglera åtminstone det svenska vetemjölspri-set. För övrigt lärer praktiskt taget varje anordning, som åstadkommer någon förbättring av de svenska brödsädspriserna utöver det läge, som tack vare inhemska marknadsförhållanden råder, och alltså fördyrar spannmålen för kvarnarna, hava enahanda tendens att medföra en strävan hos kvarnarna att vid mjölförsäljningen — så långt möjligt är — taga igen vad som förloras genom de höjda inköpsprisen för svensk brödsäd. Det må emellertid beaktas, att, då sannolikheten talar för att den väsentliga utförseln kommer att omfatta råg och följderna härav närmast skulle vara en stegring av rågpriset men då å andra sidan rågmjölspri-set icke torde vara så beroende av importmjölets pris som vetemjölet, risken för en förhöjning av priset å rågmjöl måste anses större än beträffande vetemjölet.

Vad angår utförselbevisens verkningar ur statsfinansiell synpunkt, torde intet väsentligt vara att anföra utöver vad professor Heckscher berört i sin ovan nämnda utredning. Den sannolika följderna av utförselbevisens införande torde bliva någon minskning i tullinkomsterna, beroende på dels att utförselbevis ju även skulle lämnas för den spannmål, som redan utan dylika bevis skulle hava exporterats, och dels att utförselbevisen möjligen skulle öka den inhemska brödsädsproduktionen och därigenom medföra en minskning av importen.

Man synes kunna utgå därifrån, att den fördel, som brödsädsproducenterna kunna få av utförselbevisen, d. v. s. den förhöjning i inkomst vid brödsädsförsäljningen, som kommer dem till godo, betalas i främsta rummet av kvarnarna, vilka emellertid kunna tänkas i viss mån skjuta över sin andel å mjölkonsumenterna, samt därjämte till någon anpart av statskassan.

Då sakkunnigas uppdrag omfattar frågan om beredande av förbättrad av-sättning av svensk brödspannmål — varmed torde hava avsetts endast vete och råg —, hava sakkunniga icke närmare ingått i utredning av förhållandena beträffande prisbildningen av det svenska kornet. Sakkunniga anse sig dock icke kunna uraktlåta att framhålla, att, därest utförselbevis införas beträffande vete och råg, en liknande anordning synes böra som en konsekvens komma till tillämpning jämväl i fråga om korn. Utförselbevisen för korn böra emellertid efter de sakkunnigas bestämda mening icke gälla som tullikvid vid import av annat än korn eller malt.

*Statsfinan-
siella verk-
ningar.*

*Utförselbe-
vis för korn.*

Sammanfattning.

Den förebragta utredningen har givit vid handen, att behov föreligger av åtgärder, som kunna möjliggöra för den svenska brödsädsproduktionen att finna avsättning till priser, som icke understiga världsmarknadspriset med fullt utnyttjat tullskydd med högre belopp än som betingas av kvalitetsförhållandena och andra här ovan såsom naturliga betecknade prisdifferentieran-

de faktorer. Därvid har särskilt betonats betydelsen av att den svenska brödsädens avsättningsmöjligheter vidgas, så att producenterna må kunna vid sina försäljningar med utnyttjande av tullskyddet vända sig till andra än inhemska avnämare. Ett system med utförselbevis synes vara den väg, som ligger närmast till hands för frågans ordnande. Med hänsyn till den korta tid för utredningens bedrivande, som stått till buds, ävensom frågans komplicerade natur och svårigheterna att på förhand bedöma verkningarna i skilda hänseenden av utförselbevisen, har det emellertid icke varit görligt för de sakkunniga att så fullständigt genomtränga frågan, att icke ytterligare prövning och övervägande möjligen kunde anses påkallade. Sålunda har det exempelvis icke varit möjligt för sakkunniga att bedöma de verkningar i handelspolitiskt hänseende, som kunna tänkas bliva en följd av införandet av ett system med utförselbevis. Emellertid hava sakkunniga för sin del kommit till den uppfattningen,

att, då behovet av snabba åtgärder för ernående av förbättrade prisförhållanden för den svenska brödsäden uppenbarligen är mycket trängande samt då ett system med utförselbevis, i huvudsaklig överensstämmelse med vad här ovan angivits, icke kan i de avseenden sakkunniga haft tillfälle pröva frågan befaras förorsaka olägenheter av allvarligare beskaffenhet men väl medföra åtskilliga fördelar, ett genomförande av en dylik anordning är den utväg för svårigheternas lindrande, som nu bör tillgripas.

Ett på sakkunnigas begäran inom Generaltullstyrelsen utarbetat utkast till erforderliga bestämmelser bifogas.

Särskilda yttranden, vilka här bifogas, hava avgivits dels av sakkunnigas ordförande och dels av undertecknad Eriksson.

Stockholm den 16 januari 1923.

O. NILSSON.

G. SEDERHOLM.

K. ERIKSSON.

B. ALMGREN.

CARL MANNERFELT.

N. O. Nilsson.

Särskilt yttrande av sakkunnigas ordförande herr O. Nilsson.

Ehuru jag i stort sett kunnat ansluta mig till sakkunnigemajoritetens uttalanden, anser jag mig dock böra beträffande frågan om utförselbevis som min mening framhålla, att anmärkningar av principiell och praktisk innebörd med visst fog kunna framställas mot ett införande av ett dylikt system. Sålunda kan lämpligheten av att stimulera export ifrågasättas, så länge den inhemska produktionen av brödsäd icke tillnärmelsevis täcker konsumtionsbehovet. Systemets statsfinansiella verkningar genom minskade tullinkomster kunna vara ägnade att väcka betänkligheter, vartill kommer, att förvecklingar i handelspolitiskt hänseende icke synas vara uteslutna. Då jag emellertid, oaktat de invändningar, som kunna framställas mot systemet med utförselbevis, anser mig böra förorda ett övervägande från statsmakternas sida om möjligheterna för dess tillämpning, har det för mig avgörande skälet varit, att förhållandena på den inhemska spannmålsmarknaden med styrka kräva åtgärder från statsmakternas sida och det under utredningsarbetets gång icke kunnat utfinnas andra utvägar, som kunna antagas inom en nära liggande tid råda bot på missförhållandena.

Särskilt yttrande av herr K. Eriksson.

Jag finner det av de sakkunniga föreslagna utförselbeviset av principiella skäl mycket betänkligt. Förslaget innebär ju, att den export av brödsäd, som på naturlig väg ej är lönande, göres förmånlig för odlaren genom en utsträckning av det tullskydd, som tillkommit för att främja den för inhemsk förbrukning erforderliga odlingen, till att omfatta även exporterad vara.

Då utförselbeviset, såsom sakkunniga föreslagit detsamma, obestriddligen kommer att verka som en *exportpremie*, en anordning som eljest är ny för vårt land, fränsett vissa bestämmelser om tullrestitution, vilka ej i allmänhet haft någon större praktisk effekt, har jag även i denna omständighet funnit starka skäl till betänksamhet.

År 1911 avstyrkte professor Eli F. Heckscher, såsom sakkunniga erinra, införandet av utförselbevis. Det har då synts mig angeläget, att den national-ekonomiska sakkunskapen får tillfälle att ånyo medverka vid frågans utredning, innan spörsmålet kommer till avgörande.

Då mina ytterligare betänkligheter mot utförselbeviset grunda sig på dess ofördelaktiga inverkan på mjölpriset, hava givetvis dessa betänkligheter värde allenast om utförselbeviset medför export. Men det är ju också endast under denna förutsättning, som utförselbeviset får något värde för jordbrukarna, och det är alltså naturligt, om spörsmålet diskuteras från denna utgångspunkt. De sakkunniga hava uppvisat, att utförselbeviset under inga omständigheter kan hava den verkan, att hela tullskyddet blir utnyttjat. Sakkunniga hava därmed grusat de mest optimistiska förhoppningarna.

Emellertid kan ju dock beviset tillföra exportören ett rätt avsevärt tillskott till priset. Mycket talar då för, att en motsvarande prisstegring å spannmål måste äga rum å den inhemska marknaden. Syftet med exporten är därmed

uppnått. Sedan man sålunda konstaterat, att den sannolika verkan av utförselbeviset, därest det erhåller den användning, som vid dess införande måste förutsättas, blir en avsevärd prisstegring å spannmål, torde böra klargöras, vem som ytterst får betala den förmån, som tillföres den spannmålsodlande jordbruksbefolkningen.

Det plägar anföras, att med exporten uppstår ett tomrum i den inhemska tillgången, som måste fyllas genom en större import än som eljest vore erforderlig. I följd härav lider icke staten någon förlust genom minskad tullinkomst. Detta resonemang må äga en viss giltighet så länge utförselbeviset är till sin användning så begränsat, att det vid import allenast är giltigt för samma slags spannmål som den exporterade. Sakkunniga hava emellertid föreslagit en bredare användning, sålunda att utförselbevis, erhållet vid t. ex. export av råg, är användbart för import av vete eller vetemjöl, liksom för råg och rågmjöl. Till en början må anmärkas, att en sådan konstruktion av beviset icke torde kunna undgå att utöva ett avsevärt inflytande på statens tullinkomster. Den svenska rågodlingen, som oavbrutet stigit i förhållande till förbrukningen, täcker nu under gynnsamma år till fullo behovet. Den kan sålunda lätt nog drivas upp till en storlek, som medger regelbunden export. Denna min uppfattning bestyrkes av sakkunnigas statistiska utredning. Det torde helt enkelt bliva ett svenskt intresse att vidga rågodlingen, därest utförselbeviset införas, emedan en utländsk efterfrågan knappast kan vara att påräkna med mindre exporten blir regelbunden, så att fast marknad uppstår för den svenska varan.

Under sådana omständigheter bleve givetvis rågexporten icke åtföljd av motsvarande rågimport, utan utförselbeviset komme allenast att användas för likvidering av tullen för veteimport, med påföljd, att statsinkomsterna därav minskades. Omfånget av denna minskning torde vara omöjligt att förutsäga. För egen del är jag visserligen beredd att medge, att enbart denna omständighet givetvis icke bör vara avgörande för frågan, huruvida utförselbevis bör komma till användning eller icke, då, såvitt man vågar uttala någon mening, verkningarna för statskassan dock icke kunna bliva av någon större betydelse.

Däremot torde verkningarna på mjölpriset bliva vida betydelsefullare. Sakkunniga hava icke heller förbiset det intima samband, som råder mellan spannmåls- och mjölprisen. De hava emellertid sökt en tröst i den omständigheten, att mjölpriset i Sverige icke kan väsentligt stiga utöver världsmarknadspriset, fritt svensk hamn, plus mjöltullen. Sakkunniga framhäva nämligen, att det inhemska mjölpriset »i stora drag» följt världsmarknadens, tullen inräknad. Det av sakkunniga använda uttrycket ger dock utrymme för betydande olikheter i priset; sådana hava också förekommit under vissa perioder. Redan olikheten i kvaliteterna mellan svensk och utländsk vara gör en dylik prisjämförelse mycket vansklig. Men fråsett detta, visa sakkunnigas egna statistiska utredningar betydande differenser: i sept. 1921 var svenska priset kr. 3.25 pr 100 kg. högre än det amerikanska, i mars 1922 var det svenska priset 25 öre lägre än det amerikanska. Även efter glidtullens avskaffande hava växlingarna varit rätt stora: från kr. 1.08 högre pris för amerikanskt vetemjöl till kr. 0.53 lägre pris för samma vara, jämförd med svensk.

Dessa i detalj betydande avvikelser torde rätt mycket förklaras av de svenska kvarnarnas prispolitik, vilken icke eftersträvar att reglera priset efter världsmarknadens fluktuationer utan fixerar mjölpriset på längre sikt. Här om är i och för sig intet att säga, men härav följer dock, att en prisstegring å världsmarknaden långt ifrån alltid åtföljes av en samtidig prisstegring i Sverige, liksom att ett prisfall å världsmarknaden först senare kan få en motsvarande inhemsk effekt.

Redan denna självständiga prisreglering utgör ett starkt hinder för upp-

komsten av den import, som sakkunniga tänkt sig som en ofelbar regulator på mjölpriset i Sverige. Man förbiser därvid alltför mycket, hur saken kommer att ställa sig för en importör. Skall en import av utländskt vetemjöl ske i större skala, måste nämligen denna inriktas på hushållsförbrukningen. Detta förutsätter då, att importmjölet alltid måste finnas i svenska marknaden, så att de hushåll, som blivit vana därvid, aldrig sakna tillgång till sitt märke. Ett sådant inarbetande av ett märke drager såväl tid som avsevärda kostnader samt har givetvis också många risker. Om därtill importören har att befara, att en prisstegring på världsmarknaden icke kan uttagas vid försäljningen, torde han avskräckas från att befatta sig med importen. Enligt min övertygelse torde därför det skydd emot prisstegring å mjölet, som konsumenterna hava att påräkna, icke böra överskattas.

Man kan fast hellre förutsätta, att, därest utförselbeviset blir av någon större effekt, kvarnarna icke skola finna sig i en minskad avkastning å sin rörelse utan komma att avlasta merkostnaden för spannmålen på konsumenterna genom en stegring av mjölpriset. Det synes mig därför sannolikt att utförselbeviset hör till de mindre lämpliga åtgärder, som »träda mjölkonsumenternas berättigade intressen för nära», och om vilka åtgärder herr statsrådet i sitt uttalande till statsrådsprotokollet vid sakkunnigas tillsättande framhöll, att de icke borde komma till utförande.

En stegring av priset å vetemjöl med allenast 1 öre pr kg. motsvarar en utgift för hushållen av sammanlagt c:a 2 mill. kronor pr år. Huru mycket en motsvarande stegring av rågmjölet belastar hushållen är svårare att säga. Men med all visshet blir densamma vida större. Rågmjölsmarknaden är nämligen så föga beroende av utlandet, att man just på detta område kan befara de största rubningarna. Med all sannolikhet torde sålunda utförselbevisets införande medföra en fördyring av levnadskostnaden för förbrukarna, en fördyring som är så mycket allvarligare som den, om den nu genomföres, komme att inträda i en tid av oavbrutna lönesänkningar och inkomstminskningar samt under en period av långvarig arbetslöshet och stora bekymmer för flertalet av den svenska industribefolkningen. Om en sådan åtgärd skall kunna försvaras, måste det föreligga alldeles utomordentliga skäl. Det är känt — jag hänvisar till dr E. Höjers utredningar i Tull- och traktatkommitténs skriftserie — att brödsädesodlingen till avsalu förnämligast utövas på de större och medelstora jordbruken. Att dessa odlare nu äro i trångmål lider intet tvivel. Men det är icke styrkt, att man nått en sådan kris, att det kan vara försvarligt att till stöd för en dock trots allt besutten samhällsklass avsevärt fördyra det dagliga brödet för den mindre bemedlade befolkningen.

För egen del är jag så mycket mindre benägen för en sådan åtgärd som jag tyckt mig finna, att brödsädesodlarnas svårigheter sammanhöra med den allmänna ekonomiska krisen och dess avveckling. De synpunkter, som nu anföras från jordbruksnäringens målsmän, äro också i hög grad sammanfallande med de, vilka för omkring ett år sedan framfördes av industrien. Alldeles såsom lantbruksstyrelsen nu anført, att »jordbruket i nuvarande läge saknar möjlighet att av egen kraft avvärja de annalkande svårigheterna», utvecklade då industriens målsmän behovet av statsåtgärder i form av ökat tullskydd och skydd mot konkurrens från länder med deprecierad valuta. Statsmakterna avslögo dessa framställningar. Den tid, som gått sedan dess, har visserligen bjudit på mångahanda bekymmer för näringslivet, men en ljusning kan dock skönjas för flera betydelsefulla näringar i vårt land, och yrkandena från dessa industrier på statens särskilda skydd hava också upphört. Åtskilligt talar för att även jordbrukets kris är av övergående beskaffenhet. De sakkunniga ha i alla händelser icke lämnat någon utredning till stöd för ett motsatt antagande. Men om så är förhållandet, blir det ännu mindre lämpligt att som

skydd mot ett tillfälligt ont tillgripa en anordning, som, om den får avsedd effekt, icke utan upprivande politiska strider torde kunna avskaffas.

De sakkunniga anföra som ett ytterligare skäl för utförselbeviset, att även om jordbrukarna organiserade ett kredit- och lagerhusväsen, så att utbud omedelbart efter skörden icke behöfde förekomma i pristryckande utsträckning, skulle dock kvarnarna genom sin monopolställning i marknaden besitta en sådan makt, att de kunde missbjuda jordbrukarna å spannmålen. Detta påstående synes knappast vara hållbart. Påtagligt är att, därest jordbrukarnas samman slutningssträvanden bliva så omfattande, som ordnandet av denna finans- och lagringsfråga innebär, ett överförande i jordbruksintressets händer av för ändamålet erforderligt antal kvarnar icke alls vore oöverkomligt. Det senare torde tvärtom vara vida lättare att utföra än det förra. Det är ju känt, att en av landets största kvarnar, belägen just i vårt största vetedistrikt, redan äges av jordbrukare, och det bör sålunda vara möjligt, att jordbrukarna övertaga ytterligare någon kvarn. Därigenom vunnas ju kontroll över och inflytande å vissa stora kvarnar, och jordbrukarna ägde däri ett kraftigt instrument för reglering av marknadspriset å spannmål intill gränsen för kvarnindustriens bärkraft. Den omständigheten, att konsumenterna genom sin riksorganisation förvärvat äganderätten till en av landets största kvarnar, kan icke vara till hinder, då konsumentorganisationen riktar sig mot monopolväsendet, icke mot jordbrukarna. Snarare skulle konsumenternas och jordbrukets målsmän här kunna väntas få viss anledning till samverkan.

Då jag sålunda anser,

att sakkunnigas förslag innebär en utsträckning av statens skyddsåtgärder för brödsädesodlingen, enär utförselbeviset kommer att verka som en exportpremie,

att utförselbeviset torde komma att stegra priset å vetenmjöl och i all synnerhet å rågmjöl, vilket icke torde vara förenligt med herr statsrådets yttrande och direktiv vid sakkunnigas tillsättande,

att över huvud jordbruksnäringens svårigheter sammanhånga med den allmänna ekonomiska krisen och dess avveckling, som kan väntas hava en jämförelsevis övergående varaktighet,

har jag icke kunnat ansluta mig till det yttrande, som avgivits av övriga herrar sakkunniga.

Utkast

till erforderliga bestämmelser angående utförselbevis för spannmål.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av vederbörande tullförvaltning utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara. Den, som under sagda förutsättningar av omalet korn utför minst samma kvantitet som ovan nämnts, tillkommer enahanda rätt att erhålla liknande bevis om tillstånd till införsel av omalet korn eller malt.

Exportör, som önskar erhålla utförselbevis, som nu är sagt, göre därom anmälan i den till vederbörande tullförvaltning avlämnade utförselangivningsinlaga, vilken, därest tullförvaltningen icke är ställd under tullförvaltares omedelbara överinseende skall jämte härnedan omförmälda utlåtande samt behörigt intyg om utförseln insändas till den huvudtullkammare, varunder tullförvaltningen lyder. Tullförvaltningen åligger därjämte att, sedan exportvarans nettovikt utrönts, föranstalta, att varan varder på exportörens bekostnad undersökt av två sakkunniga, ojäviga personer, vilka skola avgiva utlåtande, huruvida varan kan såsom marknadsgill anses, varefter och sedan utförseln blivit verifierad, på sätt om restitutionsgods är föreskrivet, huvudtullkammaren har att utfärda beviset och låta detsamma tillställas vederbörande.

Utförselbevis må efter exportörens i ovan omförmälda anmälan uttalade önskan utfärdas antingen i form av ett bevis, omfattande sammanlagda, på en gång angivna och utförda kvantiteten av något av omförmälda slag av spannmål, eller ock med det för sådant exportparti beräknade tullbeloppets fördelning på flera bevis.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter i fråga om, huru exportvaran skall vara beskaffad för att anses marknadsgill, liksom ock i fråga om den kontroll, som inom tullverket skall iakttagas till förhindrande av missbruk av införselbevis.

Spannmål, införd mot avlämnande av utförselbevis, som i denna § sägs, vare icke i avseende å rätt till tullrestitution, i händelse spannmålen efter beredning till mjöl eller gryn återutföres, så ansedd, som därest tullavgiften i vanlig ordning erlagts.

39. Betänkande med förslag till förordning om motorfordon jämte därmed sammanhängande författningar samt till stadga om trafiken å vägar och gator. V. Petterson. viij, 254 s. 4 bil. **K.**
40. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 12. Margarinindustriens utveckling med särskild hänsyn till förhållandena före världskriget. Av J. Lublin. Tullberg. iv, 184 s. **Fi.**
41. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 14. Huvuddragen av det svenska jordbrukets utveckling 1871—1919. Av A. Sjöström. Marcus. iv, 120 s. **Fi.**
42. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 15. Översikt av jordbrukets utveckling i vissa främmande länder 1871—1913. Av E. Höjer. Marcus. iv, 97 s. **Fi.**
43. Betänkande med förslag till allmän sjukhusstadga m. m. Norstedt. 302 s. **S.**
44. Kommunikationsverkens lönekommitté 4. Betänkande angående pensionering av icke-ordinarie personal vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk. Tullberg. x, 112 s. **K.**
45. Odlingsorganisationens verksamhet åren 1918—1922. Marcus. 46 s. **Jo.**
46. Betänkande med förslag till lag om tvångsuppfostran åt unga förbrytare m. m. Beckman. iv, 232 s. **Ju.**
47. Jordkommissionens betänkanden. 4. Om bildande av nya jordbruk m. m. Marcus. 358 s. **Ju.**
48. Jordkommissionens betänkanden. 5. Redogörelse för resultatet av vissa av jordkommissionen företagna enquéter i jordfrågan. Av F. Sandberg. Marcus. viij, 239 s. **Ju.**
49. Utredning angående omorganisation av polisväsendet i riket. Av S. Linnér. Beckman. ix, 416 s. **S.**
50. Bilaga till statistiksakkunnigas betänkande. Redo-

- görelse för huvuddragen av den officiella statistikens utveckling och nuvarande organisation i Sverige jämte kort översikt av dess organisation i vissa främmande länder samt i internationellt hänseende. Av S. Wicksell. Beckman. 118 s. **Fi.**
51. Flottans skolsakkunnigas betänkande 4 angående undervisningsplan för skolor och kurser vid sjömanskåren. Tullberg. xj, 146 s. 2 bil. **Fö.**
52. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 16. Den svenska järnhanterings utveckling med särskild hänsyn till åren 1890—1913. Av S. K. Stockman. Marcus. iv, 102 s. **Fi.**
53. Tull- och traktatkommitténs utredningar och betänkanden. 17. Den svenska glasindustriens utveckling med särskild hänsyn till dess ställning åren närmast före världskriget. Av B. Ohlin. Marcus. iv, 101 s. **Fi.**
54. Förslag om upprättande av ett under Kungl. Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse lydande statsapotek. V. Petterson. 162 s. **Fö.**
55. Bokföringen vid försvarsförvaltningen. Tillägg till betänkande och förslag angående organisation av den centrala försvarsförvaltningen. Palmquist. (5), 76 s. **Fö.**
56. K. Socialstyrelsens utlåtande med förslag till lag angående hysesregleringens utveckling m. m. Norstedt. 42 s. **Ju.**
57. Utredning och förslag rörande förskaffande av lik för den för läkareutbildningen nödvändiga anatomiska undervisningen. Av I. Broman. Lund, Berling. 63 s. **E.**
58. Utlåtande över förslag till omorganisation av polisväsendet i riket. Beckman. 20 s. **S.**
59. Socialförsäkringskommittén 3. Betänkande och förslag angående offentlig arbetsförmedling och statsbidrag till arbetslöshetskassor. Norstedt. 114 s. **S.**

1923

1. Betänkande med förslag angående magistraternas befriande i visst avseende från ansvar för kronoppbörden m. m. Norstedt. 57 s. **Fi.**
2. Förslag till lag om lösdriwares behandling m. fl.

- författningar. Del 5 av fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkanden. Palmquist. xij, 423 s. **S.**
3. Spannmålsmarknadsakkunnigas betänkande. Norstedt. 41 s. **Jo.**

Ann. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen afgivits, t. ex. **E.** = eklestiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Från den 1 april, då kungörelse utgaf den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) trädde i kraft, utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

Statens offentliga utredningar 1922—1923

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen från och med april 1922.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Utkast till lag om visst tryckande av byggnadsborge-
närers fordringar m. m. [26]
1920 års krigslagstiftningskommitténs betänkande. [34]
Förslag till lag om tvångsuppfostran. [46]
Förslag till lag ang. hysesregleringens utveckling. [56]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Några iakttagelser från 1921 års riksdagsmannaval. [1]
Statistiksakkunnigas betänkande. [15] Bilaga till d:o. [50]
Kommunikationsverkens lönekommitté 4. [44]

Kommunalförvaltning.

Om röstsammanräkning vid kommunala val. [21]

Statens och kommunernas finansväsen.

Tull- o. traktatkommitténs utredningar o. betänkanden.
11. Pappersindustriens produktionsförhållanden. [36]
12. Margarinindustriens utveckling. [40] 13. Den svenska kautschukindustriens utveckling. [38] 14. Huvuddragen av det svenska jordbrukets utveckling. [41] 15. Översikt av jordbrukets utveckling i vissa

främmande länder. [42] 16. Den svenska järnban-
teringens utveckling. [52] 17. Den svenska glas-
industriens utveckling. [53]
Betänkande och förslag ang. utbildningskurser inom
tullverket. [23]
Åtgärder mot godsanhoppning i tullpackhus m. m. [30]
Förslag till förordning ang. tillverknig och beskattning
av maltdrycker m. m. [37]
Magistraternas befriande från ansvar för kronouppbör-
den m. m. [1923:1]

Politi.

Betänkande och förslag rörande brandskyddsföreskrifter
och ordnandet av brandväsendet inom riket. 7. [28]
Förslag till omorganisation av polisväsendet. [49]
Utlåtande över förslag till omorganisation av polisvä-
sendet. [58]
Förslag till lag om lösdrivares behandling. [1923:2]

Socialpolitik.

Byggnadsarbetsarsakkunnigas betänkande. 2. [2]
Förslag till reviderad lag om arbetstidens begränsning
m. m. [33]
Socialförsäkringskommittén 3. [59]

Hälso- och sjukvård.

Förslag till allmän sjukhusstadga. [43]

Allmänt näringsväsen.

Patentlagstiftningskommitténs betänkande. 7. Förslag till
lag om rätt till tidnings eller tidskrifts titel m. m. [9]
Statsmakterna och bränsleanskaffningen under krigs-
åren. [14]
Mollanhandssakkunniges betänkande. [20]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Jordkommissionens betänkande. 4. Om bildande av
nya jordbruk. [47] 5. Redog. för resultatet av vissa
enquêter i jordfrågan. [48]
Betänkande rörande fiskerinäringsens främjande. [7]
Om lapps kattelandsinstitutet. [10]
Förslag till vissa ändringar i bestämmelserna rör. jakt
och fågelskydd. 2. [16]
Det svenska lanthushushållningens produktionskostnader. I. Bok-
föringsåret 1919—1920. [18]
Betänkande med förslag angående arrendators rätt till
ersättning för elektrisk anläggning. [19]
Kolonisationskommitténs betänkande 1922. [22] Bilaga
till do. [32]

Förslag till författningar angående handel med och im-
port av utsädesfrö ävensom till omorganisation av
frökontrollverksamheten m. m. [25]
Redogörelse för de eklestastiska boställena. 5. Värm-
lands län. [27]
Odlingsorganisationens verksamhet. [45]
Spannmålsmarknadsakkunnigas betänkande. [1923:3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Klimatets inverkan på byggnader vid västkusten. [4]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Järnvägsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t den 28
april och 5 maj 1922. [3]
Utredning rörande den s. k. Nyköpings kanal. [24]
Förslag till förordning om motorfordon. [39]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1921 års fastighetskreditsakkunniga. Betänkande 1. [35]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Betänkande med förslag till förändrad kyrklig indelning
och organisation i Skåne. [5]
Utredning ang. statsunderstöd för idrottens främjande. [8]
Betänkande med förslag till lag ang. kulturminnesvård.
1. Historik etc. samt bilagor. [11] 2. Förslag och
motiv. [12]
Högskolornas löneruleringskommittés bet. 2. Fackhög-
skolor och övriga vetenskapliga anstalter. [13]
Betänkande och förslag rörande det akademiska beford-
ringsväsendet. [17]
Supplement nr 1 till Sveriges familjenamn. [31]
Förslag rör. förskaffande av lik för den anatomiska un-
dervisningen. [57]

Försvarsväsen.

Tillägg till bet. betr. förrådsverksamheten vid mari-
nen. [6]
Flottans skolsakkunnigas betänkande 3 angående skol-
reglemente för flottan. [29] 4 angående undervis-
ningsplan för skolor och kurser vid sjömanskåren. [51]
Förslag om upprättande av ett under K. Arméförvalt-
ningens sjukvårdsstyrelse lydande statsapotek. [54]
Bokföringen vid försvarsförvaltningen. [55]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.